

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Ödemeler Dengesi Raporu 2011- II

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

İdare Merkezi

İstiklâl Cad. 10 Ulus, 06100 Ankara, Türkiye

Editörler

Ahmet Adnan EKEN, Adnan.Eken@tcmb.gov.tr

Gülbin ŞAHİNBEYOĞLU, Gulbin.Sahinbeyoglu@tcmb.gov.tr

Hazırlayanlar

Altan ALDAN, Altan.Aldan@tcmb.gov.tr

Mustafa Faruk AYDIN, Faruk.Aydin@tcmb.gov.tr

Barış BABAÖĞLU, Baris.Babaoglu@tcmb.gov.tr

Emine Meltem BAŞTAN, Meltem.Bastan@tcmb.gov.tr

Serdar ERKİLİÇ, Serdar.Erkilic@tcmb.gov.tr

Sibel FİLAZİOĞLU, Sibel.Filazioglu@tcmb.gov.tr

Osman Çağatay MUTLU, Cagatay.Mutlu@tcmb.gov.tr

Burcu ÜLKÜR, Burcu.Ulkur@tcmb.gov.tr

İÇİNDEKİLER

ÖZET	02
1. CARİ İŞLEMLER HESABI	05
1.1. Mal İhracatı	05
1.2. Mal İthalatı	07
1.3. Küresel Konum	08
1.4. Dış Ticaret Hadleri	09
1.5. Hizmetler Hesabı	09
1.6. Gelir Hesabı	10
1.7. Cari Transferler	10
2. SERMAYE VE FİNANS HESAPLARI	13
2.1. Doğrudan Yatırımlar	14
2.2. Portföy Yatırımları	18
2.3. Krediler ve Mevduat	19
3. ULUSLARARASI YATIRIM POZİSYONU	28
3.1. Varlıklar	28
3.2. Yükümlülükler	28
4. EK TABLOLAR	31
KUTULAR	
Kutu 1. Cari İşlemler Açığının Genişlemesinde Dış Ticaret Hadlerinin Etkisi	11
Kutu 2. Yurt İçi Yerleşiklerin Sermaye Hareketleri Üzerindeki Belirleyiciliği	15
Kutu 3. Yurt İçi Yerleşiklerce Net Efektif Karşılığı Açılan Mevduatlar Kapsamında Net Hata ve Noksan Kaleminin Analizi	22

ÖZET

Toparlanma hızları itibarıyla iç ve dış talebin krizden çıkış sürecinde sergilediği ayrışmanın sürmesine paralel olarak, 2011 yılının ikinci çeyreğinde ihracat artış hızı ithalat artış hızının gerisinde kalmıştır. Sonuç olarak, dış ticaret açığında, 2010 yılında başlayan artış eğilimi bu çeyrekte de devam etmiştir.

Ödemeler dengesi tanımlamasına göre dış ticaret açığı, 2011 yılının ikinci çeyreğinde, yüzde 112,6 oranında artarak 25,8 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Yıllık dış ticaret açığı ise, yılın ilk çeyreğine göre yüzde 20,0 oranında artarak 82,0 milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir.

Dış ticaret açığındaki artışa paralel olarak cari işlemler açığı da genişlemeye devam etmiştir. 2010 yılının ikinci çeyreğinde 10,7 milyar dolar olan cari açık, 2011 yılının ikinci çeyreğinde 23,4 milyar ABD dolarına çıkmıştır. Diğer taraftan, yılın ilk çeyreğinde yıllık bazda 60,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşen cari işlemler açığı, Haziran ayı itibarıyla 72,8 milyar ABD doları seviyesine yükselmiş, enerji hariç cari işlemler açığı ise 32,7 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Net hizmet gelirleri 2011 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 29,2 oranında artmıştır. Söz konusu artışta net turizm gelirlerinin yükselmesinin yanı sıra, yurt dışı uçak bileti satışlarından elde edilen gelirlerdeki artış da etkili olmuştur. Diğer taraftan, 2010 yılında olduğu gibi bu çeyrek itibarıyla da ithalattaki artışa paralel olarak navlun giderlerinde yükseliş gözlenmiş ve bu gelişme net hizmet gelirlerini olumsuz yönde etkilemiştir.

2011 yılının ikinci çeyreğinde, rezerv değişimleri (TCMB, bankalar ve diğer sektörler) ile IMF kredileri hariç tutulduğunda, 19,5 milyar ABD doları sermaye girişi gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın ikinci çeyreğiyle karşılaştırıldığında, bu yılın aynı çeyreğinde diğer sektörün net kredi kullanıcısı olduğu gözlenmiştir. Borç senetleri (DİBS alımları ve bankaların yurt dışı tahvil ihraçları) kaynaklı portföy girişleri, bankaların uzun ve kısa vadeli kredileri ile doğrudan yabancı sermaye girişleri bu dönemde sermaye girişlerinin temel kaynakları olmuştur. Bu dönemde finansman kaynakları içerisinde, portföy yatırımları ile kısa vadeli sermaye girişlerinin ağırlıklı olduğu gözlenmiştir.

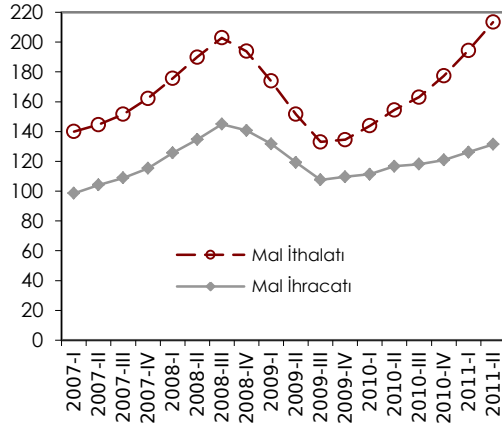
2011 yılı ikinci çeyreği itibarıyla Türkiye'nin yurt dışı varlıkları 183,0 milyar ABD doları, yükümlülükleri ise 557,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin yurt dışı varlıkları ile yurt dışına olan yükümlülüklerinin farkı olarak tanımlanan Net Uluslararası Yatırım Pozisyonu 2011 yılı ilk çeyrek sonuna göre 6,4 milyar ABD doları azalmış, bu gelişmede varlıkların 3,5 milyar ABD doları artışı ile yükümlülüklerin 2,9 milyar ABD doları düşüşü belirleyici olmuştur.

Ödemeler Dengesi
(milyar ABD doları)

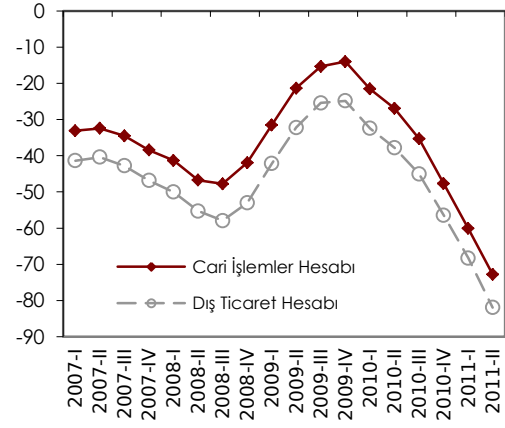
	Ocak-Haziran			Haziran(12-aylık)		
	2010	2011	% Değişim	2010	2011	% Değişim
Cari İşlemler Hesabı	-20,2	-45,3	124,2	-26,9	-72,8	170,7
Dış Ticaret Hesabı	-21,0	-46,5	121,5	-37,8	-82,0	116,9
Mal İhracatı	58,4	68,9	18,0	116,7	131,4	12,7
İhracat (fob)	54,7	65,6		109,1	124,8	
Bav ul Ticareti	2,7	2,1		5,1	4,3	
Mal İthalatı	-79,4	-115,4	45,4	-154,4	-213,4	38,2
İthalat (cif)	-83,4	-119,6		-162,0	-221,8	
Uyarılma: Nav lun ve Sigorta	5,1	6,0		9,6	11,7	
Hizmetler Hesabı	3,7	4,9	31,3	16,1	15,9	-1,1
Turizm (net)	4,8	6,0		17,0	17,1	
Gelir	7,0	8,5		21,5	22,3	
Gider	-2,2	-2,5		-4,5	-5,2	
Diğer Hizmet Gelirleri (net)	-1,1	-1,0		-0,9	-1,2	
Gelir Hesabı	-3,5	-4,5	26,8	-7,1	-8,3	16,0
Ücret Ödemeleri (net)	-0,1	-0,1		-0,1	-0,1	
Doğrudan Yatırım Gelirleri (net)	-0,8	-2,0		-1,9	-3,6	
Portföy Yatırımı Gelirleri (net)	-0,2	-0,5		0,0	-0,8	
Diğer Yatırım Gelirleri (net)	-2,4	-1,8		-5,1	-3,7	
Faiz Geliri	0,5	0,6		1,1	1,2	
Faiz Gideri	-2,9	-2,4		-6,2	-4,9	
Cari Transferler	0,5	0,7	31,5	1,9	1,5	-21,8
İşçi Gelirleri	0,4	0,4		0,9	0,9	
Sermaye ve Finans Hesapları	21,3	36,2	70,0	29,7	61,5	106,9
Finans Hesabı (Rezerv Varlıklar hariç)	27,4	45,9	67,8	40,4	78,0	93,2
Doğrudan Yatırımlar (net)	2,3	5,0	121,5	5,4	10,6	96,9
Yurt Dışında	-0,9	-1,3		-1,7	-1,8	
Yurt İçinde	3,2	6,4		7,1	12,4	
Portföy Yatırımları (net)	7,9	17,3	118,8	8,6	29,1	240,3
Varlıklar	0,2	2,6		-1,5	-1,2	
Yükümlülükler	7,7	14,8		10,0	30,3	
Yurt Dışı Yerleşikler Hisse Senedi Alımı	0,8	-0,8		2,4	1,9	
Borç Senetleri	7,0	15,6		7,7	28,3	
Yurt Dışı Yerleşikler DİBS Alımı	4,5	11,6		4,9	17,8	
Hazine Tahvil İhracı	2,4	1,5		2,8	3,2	
Borçlanma	5,0	3,3		6,3	5,0	
Geri Ödeme	-2,6	-1,8		-3,5	-1,8	
Bankalar (net)	0,0	2,4		0,0	3,6	
Diğer Sektörler (net)	0,0	0,0		0,0	3,8	
Diğer Yatırımlar (net)	17,2	23,6	37,1	26,5	38,3	44,9
Varlıklar	7,5	13,2		16,8	12,8	
Ticari Krediler	0,4	-0,4		-1,1	-2,0	
Krediler	0,0	-0,6		-0,2	-1,0	
Efektif ve Mev duat	7,1	14,2		18,0	12,8	
Bankalar	8,1	3,1		14,9	8,6	
Yabancı Para	7,8	4,8		13,9	10,6	
Türk Lirası	0,3	-1,8		0,9	-2,0	
Diğer Sektörler	-1,0	11,1		3,2	7,3	
Yükümlülükler	9,7	10,4		9,7	25,6	
Ticari Krediler	0,4	1,2		0,9	2,9	
Krediler	-0,4	13,5		-4,1	22,4	
Merkez Bankası	0,0	0,0		0,0	0,0	
Genel Hükümet	0,9	0,2		2,5	0,7	
Uluslararası Para Fonu	-0,7	-1,1		-0,7	-2,6	
Uzun Vade	1,6	1,3		3,1	3,2	
Bankalar	3,4	8,7		4,1	18,1	
Uzun Vade	0,2	2,2		0,4	2,9	
Kısa Vade	3,3	6,5		3,7	15,2	
Diğer Sektörler	-4,7	4,6		-10,7	3,6	
Uzun Vade	-5,4	3,2		-11,2	1,4	
Kısa Vade	0,6	1,4		0,5	2,2	
Mev duat	9,4	-4,6		11,0	-0,2	
Merkez Bankası	-0,1	-0,6		-0,7	-1,0	
Bankalar	9,5	-4,0		11,6	0,8	
Resmi Rezervlerdeki Değişim (- artış)	-6,1	-9,8	60,0	-10,6	-16,5	54,8
Net Hata ve Noksan	-1,1	9,2		-2,8	14,9	

Kaynak: TCMB.

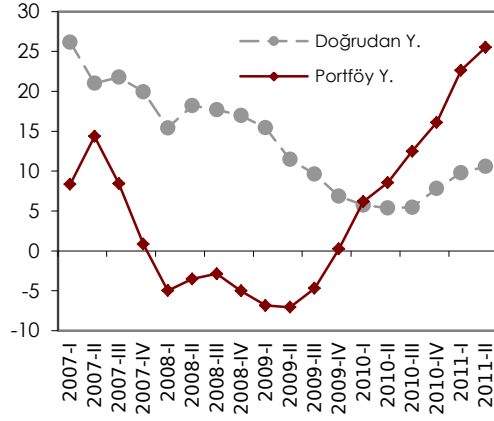
Mal İhracatı ve İthalatı
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

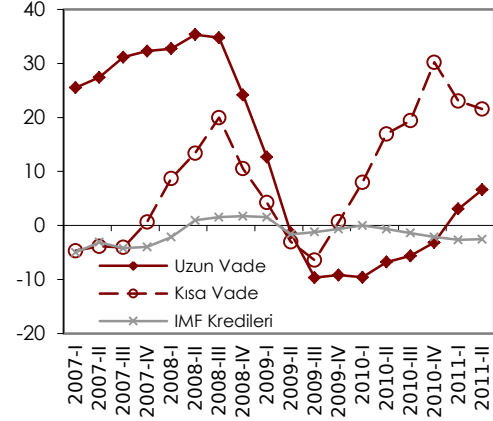
Dış Ticaret ve Cari İşlemler
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

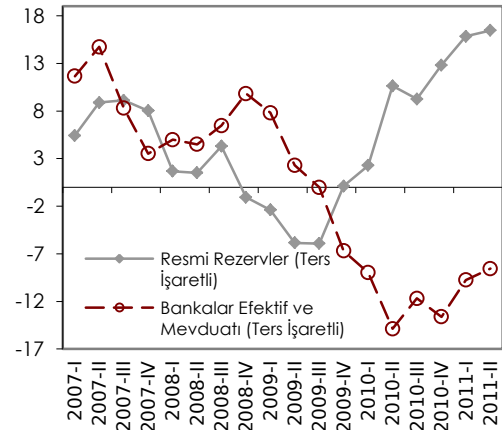
Doğrudan ve Portföy Yatırımları
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

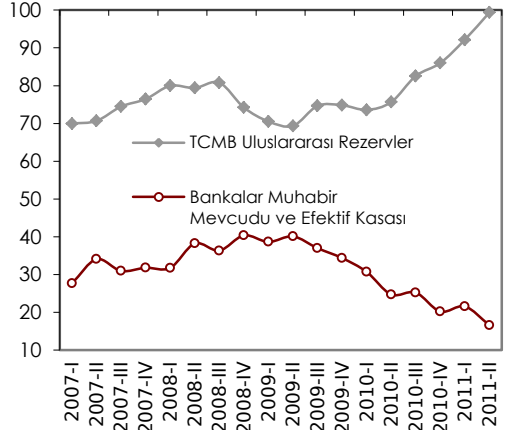
Diğer Sermaye Akımları
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Rezerv Değişimi (- azalış, + artış)
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Uluslararası Rezervler
(milyar ABD doları)

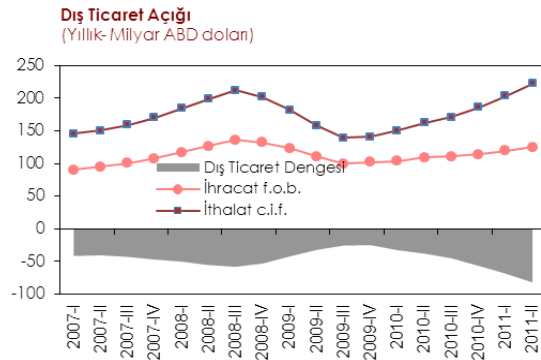
Kaynak: TCMB, TÜİK.

I. Cari İşlemler Hesabı

1. Krizden çıkış sürecinde iç ve dış talebin toparlanma hızlarında gözlenen ayrışma dış ticaret kalemlerinin eğilimlerini belirleyen temel faktör olmuştur. Bu gelişmeye paralel olarak, 2011 yılının ikinci çeyreğinde de ihracat artış hızı ithalat artış hızının gerisinde kalmıştır. Sonuç olarak, dış ticaret açığında, 2010 yılında başlayan artış eğilimi bu çeyrekte de devam etmiştir.

2. Ödemeler dengesi tanımlamasına göre dış ticaret açığı, 2011 yılının ikinci çeyreğinde, yüzde 112 oranında artarak 25,7 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Yıllık dış ticaret açığı ise, yılın ilk çeyreğine göre yüzde 19,9 oranında artarak 81,9 milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir.

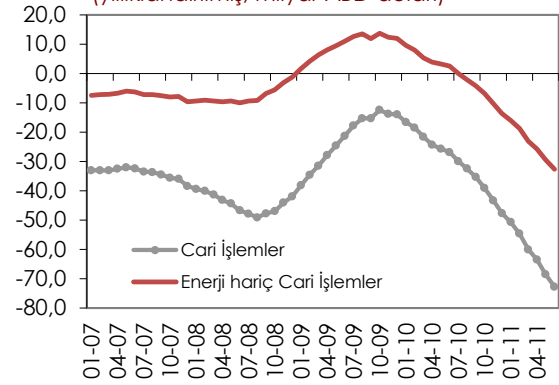

Kaynak: TCMB.

3. Dış ticaret açığındaki artışa paralel olarak cari işlemler açığı da genişlemeye devam etmiştir. 2010 yılının ikinci çeyreğinde 10,7 milyar dolar olan cari açık, 2011 yılının ikinci çeyreğinde 23,4 milyar ABD dolarına çıkmıştır. Diğer taraftan, yılın ilk çeyreğinde yıllık bazda 60,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşen cari işlemler açığı, Haziran ayı itibarıyla 72,8 milyar ABD doları seviyesine yükselmiş, enerji hariç cari işlemler açığı ise 32,7 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Enerji Hariç Cari İşlemler Dengesi

(Yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

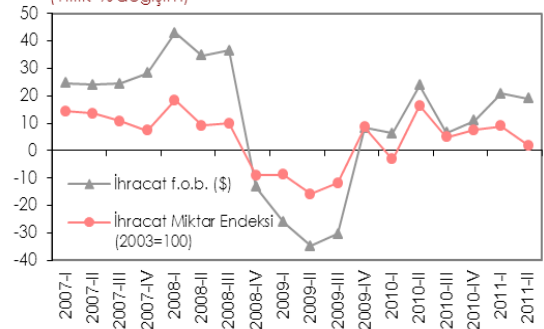
Kaynak: TCMB.

I.1 Mal İhracatı

4. TÜİK tarafından açıklanan verilere göre, 2011 yılının ikinci çeyreğinde ihracatın artış hızında önceki çeyreğe göre gerileme gözlenmiştir. Bu dönemde ihracat yıllık yüzde 19 oranında artarak 34,2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. İhracatın yıllık artışındaki yavaşlama fiyat etkisinden arındırıldığında daha belirginleşmektedir. İhracat miktar ve birim değer endeksleri, sırasıyla yüzde 16,9 ve yüzde 1,8 oranlarında artmıştır. 2011 yılının ilk yarısına bakıldığında ise, nominal ve reel ihracatın yıllık artış oranları sırasıyla yüzde 19,9 ve yüzde 5,2 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

İhracat - Nominal ve Reel

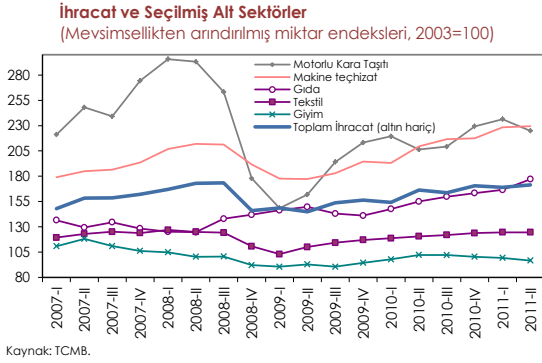
(Yıllık % değişim)

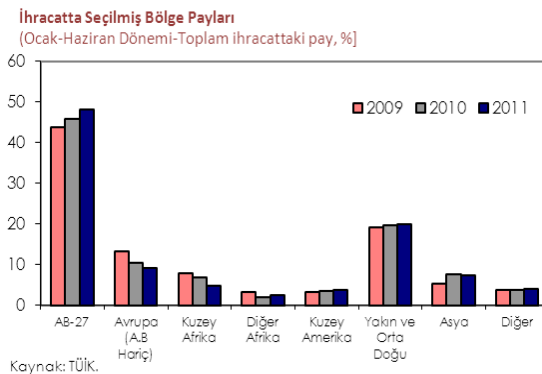
Kaynak: TÜİK.

5. 2011 yılının ikinci çeyreğinde ihracat artış hızında yılın ilk çeyreğine kıyasla görülen gerileme, esas olarak 2010 yılının aynı çeyreğindeki yüksek oranlı yıllık artıştan kaynaklanmıştır. Nitekim, mevsimsellikten arındırılmış veriler incelendiğinde, yılın ikinci çeyreğinde nominal ihracat bir önceki çeyreğe göre yüzde 3,6, reel ihracat ise yüzde 1,2 oranında artmıştır.

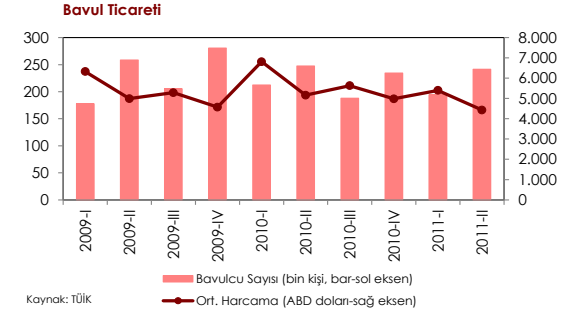
6. 2011 yılının ikinci çeyreğinde, yıllık ihracat artışına en yüksek katkılar; gıda, tekstil, giyim, makine teçhizat ve taşıt araçları sektörlerinden gelmiştir. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre bu dönemde, gıda ihracatında yüksek oranlı bir canlanma görülürken, makine teçhizat ve giyim sektörleri ihracatı yatay bir seyir izlemiş, tekstil ve taşıt araçları sektörleri ihracatları ise gerilemiştir. Altın hariç ihracatta ise ılımlı bir artış gözlenmiştir.

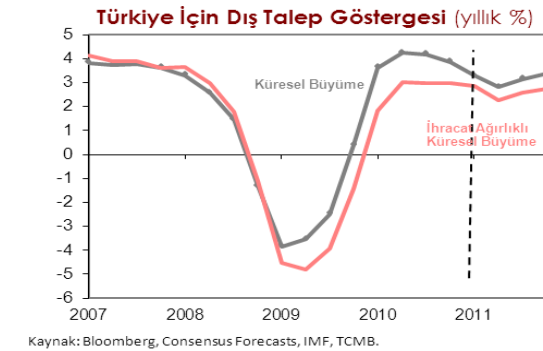
7. Küresel kriz döneminin başlamasıyla birlikte gerileyen Avrupa Birliği'nin toplam ihracat içindeki payı, kademeli olarak toparlanmıştır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği dışındaki Avrupa ülkelerinin payında ise gerileme meydana gelmiştir. Mısır ve Libya başta olmak üzere Kuzey Afrika ülkelerinin payında, söz konusu ülkelerde yaşanan siyasi olayların etkisiyle gerileme gözlenirken, Yakın ve Orta Doğu ülkelerinin payı yüzde 20 civarında seyretmeye devam etmektedir. Ülkeler bazında bakıldığında, yılın ilk yarısında, ihracat içindeki payı en yüksek ülke olan Almanya payını artırmıştır. Almanya dışında Irak, Rusya, İtalya ve Hollanda'nın ihracat içindeki paylarında ciddi artışlar görülürken, İsviçre, Libya, Mısır, Fransa ve Suriye'nin paylarında ise gerileme görülmektedir.

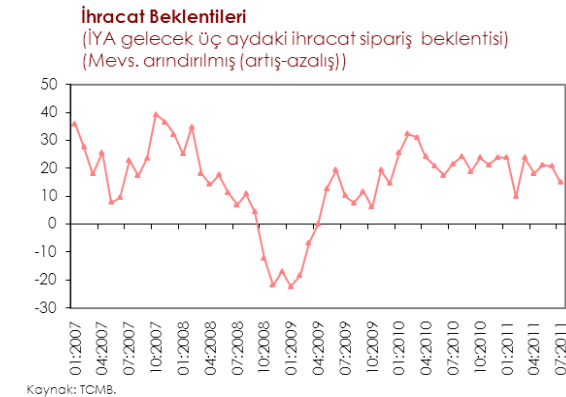
8. TÜİK verilerine göre 2011 yılı ikinci çeyreğinde bavul ticareti yapan kişi sayısının geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 2,4, ortalama harcama tutarının ise yüzde 14,2 azalması sonucu toplam bavul ticareti gelirleri yüzde 16,2 oranında düşerek 1,1 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

9. ABD ve Avrupa Birliği'ndeki mali ve finansal olumsuz koşullar, küresel büyüme beklentilerini düşürmektedir. Öte yandan, ihracatımızın önemli bir bölümünün Avrupa ülkelerine olması, Türkiye'nin dış talebinin küresel büyümenin de altında bir performans sergileyebileceğine işaret etmektedir.

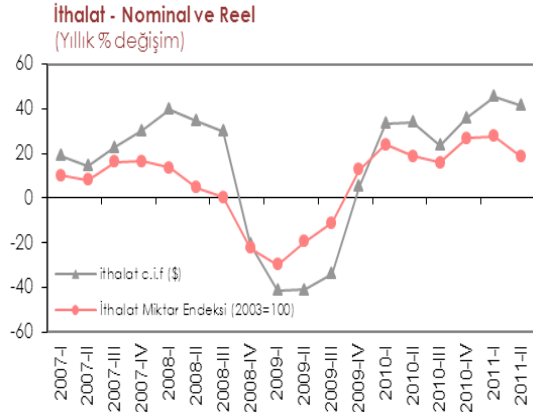
10. Diğer taraftan, imalat sanayinde faaliyet gösteren firmaların ihracat ile ilgili beklentileri de, dış talebe ilişkin artan belirsizliklere paralel olarak Temmuz ayında bozulmuştur.

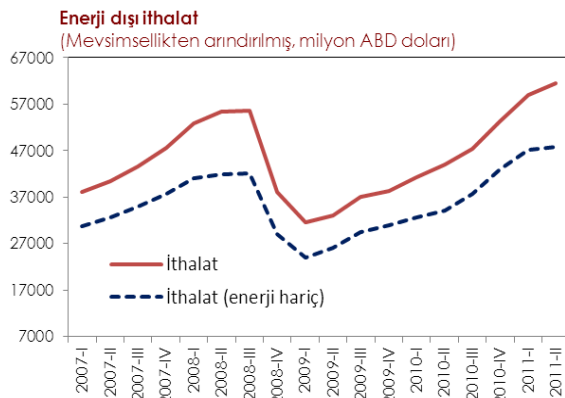
1.2 Mal İthalatı

11. TÜİK verilerine göre, 2011 yılının ikinci çeyreğinde ithalat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 41,5 oranında artarak 63,6 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde ithalat fiyatları (birim değer endeksi) yıllık yüzde 19,3, ithalat miktarı ise yüzde 18,6 artmıştır. Yılın ilk yarısında ise, ithalat fiyatları yüzde 16,5, ithalat miktarı yüzde 22,8, nominal ithalat ise yüzde 43,4 oranında artmıştır.

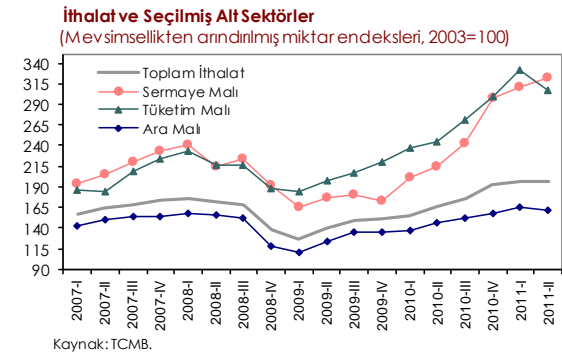
Kaynak: TÜİK.

12. Yıllık yüksek oranlı artışlara karşın, mevsimsellikten arındırılmış veriler, ithalat artışında yılın ikinci çeyreğinde bir miktar yavaşlamaya işaret etmektedir. Enerji kalemleri dışlandığında ise söz konusu yavaşlama daha belirgin olmaktadır. 2010 yılının son çeyreğinden itibaren alınan politika önlemlerinin yılın ikinci çeyreğinde iç talebi ve dolayısıyla ithalatı yavaşlatmaya başladığı görülmektedir. Bununla birlikte, gerek TCMB'nin aldığı önlemlerin gerekse BDDK'nın almış olduğu tedbirlerin gecikmeli etkilerinin yılın ikinci yarısında belirginleşeceği ve bu çerçevede önümüzdeki dönemde ithalatın yavaşlayacağı düşünülmektedir.

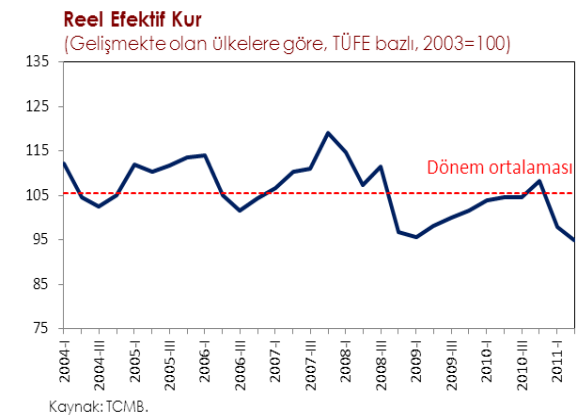
Kaynak: TÜİK, TCMB.

13. Mevsimsel etkilerden arındırılmış verilerle ithalatta gözlenen yavaşlama, fiyat etkisi dışlandığında daha da belirgin olarak gözlenmektedir. Toplam ithalat, ikinci çeyrekte ilk çeyreğe göre bir miktar gerilemiştir. Söz konusu gerileme, tüketim malları ithalatında gözlenen sert düşüşten kaynaklanmıştır. 2010 yılının ikinci yarısında hızlı bir şekilde artmaya başlayan tüketim malları ithalatı, binek oto ithalatındaki hızlı düşüşün etkisiyle 2011 yılı ikinci çeyreğinde önemli ölçüde gerilemiştir. Ara malları ithalatı da, ekonomik aktivitedeki yavaşlamaya paralel olarak gerilerken, yatırım malları ithalatı ılımlı bir şekilde artmaya devam etmiştir.

Kaynak: TCMB.

14. Reel kurda, 2011 yılı başında başlayan değer kaybı süreci yılın ikinci çeyreğinde bir miktar yavaşlayarak devam etmiştir. Böylece, reel kur, gelişmekte olan ülkelere göre, dönem ortalamasının altında kalmaya devam etmektedir.

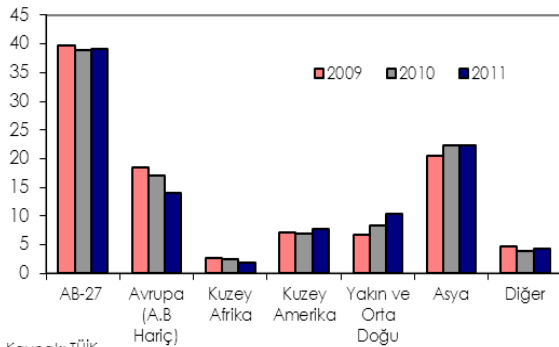

Kaynak: TCMB.

15. 2011 yılının ilk yarısı itibarıyla, Avrupa Birliği'nin ve Asya ülkelerinin ithalat içindeki payında önemli bir değişim gözlenmemiştir. Avrupa Birliği hariç Avrupa ülkelerinin ithalattaki payında gerileme görülürken, Yakın ve Orta Doğu ülkelerinin payı

artmaya devam etmektedir. Kuzey Afrika'nın ithalattaki payı ihracata paralel olarak gerilerken, Kuzey Amerika'nın payı ise artmıştır. Almanya, ithalattaki payını artırarak, ithalattaki payı en yüksek ülke konumuna gelmiştir. 2010 yılının ilk yarısında en yüksek paya sahip ülke olan Rusya Federasyonu'nun ithalat içindeki payı ise önemli ölçüde düşmüştür. İran, ABD, İsviçre ve Hindistan, ithalat içindeki paylarını Almanya ile birlikte önemli ölçüde artıran diğer ülkeler olurken, Cezayir'in ithalattaki payı gerilemiştir.

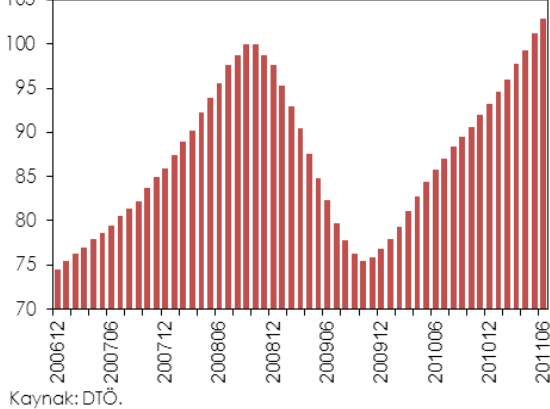
İthalatta Seçilmiş Bölge Payları
(Ocak-Haziran Dönemi-Toplam ithalattaki pay, %)

1.3 Küresel Konum

16. Dünya Ticaret Örgütü verilerine göre 2011 yılının ikinci çeyreğinde dünya ticareti bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 22,6 oranında artmıştır. Yıllıklandırılmış verilerle incelendiğinde, dünya ihracatının, 2011 yılı Mayıs ve Haziran aylarında, 2008 yılının sonunda başlayan kriz öncesi seviyeleri aştığı görülmektedir.

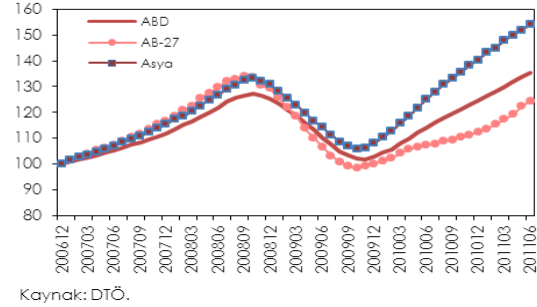
Dünya İhracatı
(12-aylık birikimli, 2008:10=100)

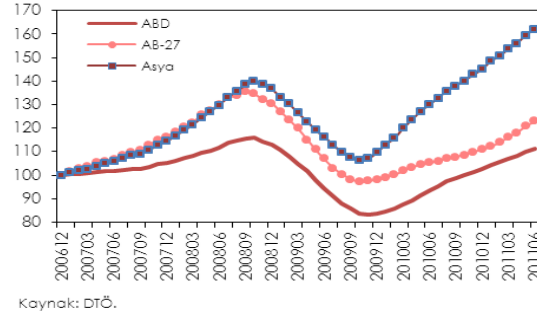
17. Bölgelere göre dış ticaret verileri incelendiğinde, 2011 yılının ilk yarısı itibarıyla, Asya ülkelerinin ve ABD'nin ihracatının kriz seviyesinin üzerinde

gerçekleştiği görülmektedir. İthalatta ise, Asya ülkelerinde ihracata benzer bir görünüme karşın, ABD'de ithalatın halen kriz öncesi seviyesinin altında olduğu göze çarpmaktadır. Diğer taraftan, Türkiye'nin ihracatında ağırlıklı paya sahip olan Avrupa Birliği'nin ihracatının toparlanma sürecinin diğer bölgelere göre sınırlı düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, Avrupa Birliği'nin gerek ihracatı, gerekse ithalatının, 2011 yılının ilk yarısı itibarıyla, kriz öncesi seviyelerinin altında olduğu dikkat çekmektedir.

Bölgelere Göre İhracat
(12-aylık birikimli, 2006:12=100)

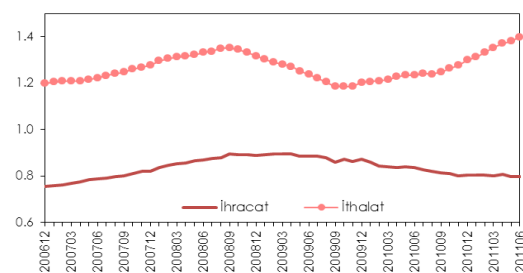

Bölgelere Göre İthalat
(12-aylık birikimli, 2006:12=100)

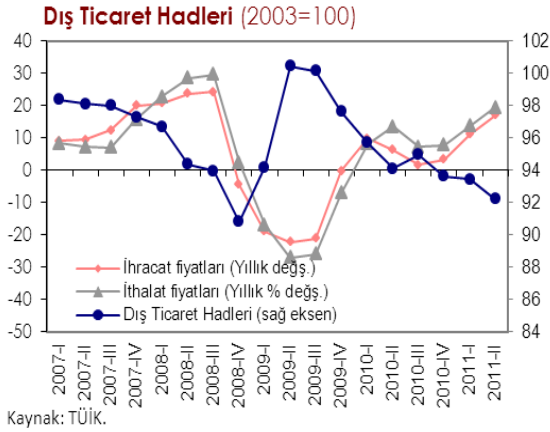
18. Türkiye'nin 2010 yılında önemli oranda azalan dünya ihracatındaki payı, 2011 yılında, yüzde 0,8 civarında yatay bir seyir izlemektedir. Buna karşın, iç talepteki güçlü performans, ithalatın dünya ithalatındaki payının, yılın ilk yarısı boyunca artmaya devam etmesini sağlamıştır.

Türkiye'nin Dünya Ticaret Hacmi İçindeki Payı (%)

1.4 Dış Ticaret Hadleri

19. 2011 yılının ikinci çeyreğinde, ithalat fiyatları bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 19,3 oranında yükselmiştir. İthalat fiyatlarındaki artışın en önemli belirleyicisi petrol fiyatlarındaki artışa paralel olarak artan hammadde ithalat fiyatlarıdır. Bu dönemde, hammadde fiyatları yüzde 23,5, tüketim malları fiyatları yüzde 10,5, yatırım malları fiyatları ise yüzde 7,4 artmıştır (Kutu 1).

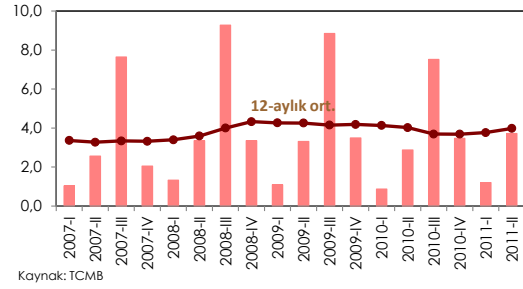
20. Bu dönemde, ihracat fiyatları ise yüzde 16,9 oranında artmıştır. İhracatta ağırlığı yüksek kalemler arasında, rafine edilmiş petrol ürünleri ihracat fiyatı en fazla artan sektör olurken, bunu gıda, tekstil ve giyim sektörleri izlemiştir. Radyo TV sektörü ise ihracat fiyatı düşen tek sektör olmuştur.

21. Bir önceki döneme göre değerlendirildiğinde, ithalat fiyatlarının yüzde 5,8, ihracat fiyatlarının yüzde 4,4 yükseldiği görülmektedir. Buna bağlı olarak dış ticaret hadlerindeki bozulmanın devam ettiği gözlenmektedir.

1.5 Hizmetler Hesabı

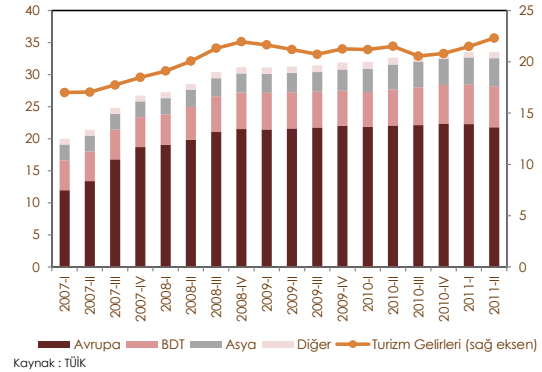
22. Net hizmet gelirleri 2011 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 29,2 oranında artmıştır. Söz konusu artışta, net turizm gelirlerinin yükselmesinin yanı sıra, yurt dışı uçak bileti satışlarından elde edilen gelirlerdeki artış da etkili olmuştur. Diğer taraftan, 2010 yılında olduğu gibi bu çeyrek itibarıyla da ithalattaki artışa paralel olarak navlun giderlerinde yükseliş gözlenmiş ve bu gelişme net hizmet gelirlerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Hizmetler Hesabı, net (milyar ABD doları)

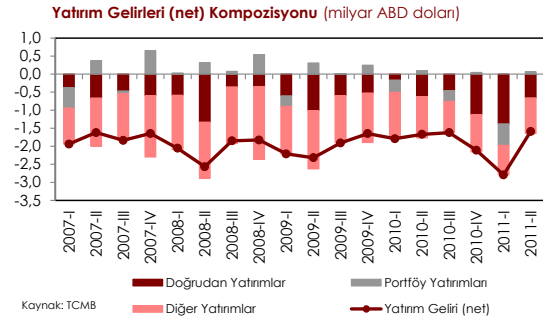
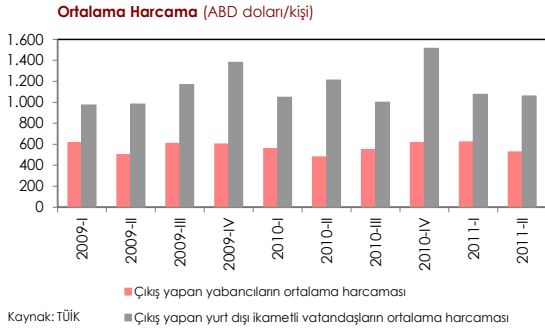

23. Hizmetler kalemi içinde en yüksek paya sahip olan net turizm gelirleri incelendiğinde, 2011 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre turizm gelirlerinin yüzde 17,8 oranında artış gösterdiği, turizm giderlerinin ise yüzde 13,4 oranında yükseldiği gözlenmektedir. Sonuç olarak, 2011 yılının ikinci çeyreğinde net turizm gelirleri 4,0 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'yi ziyaret eden turist (yabancı ve yurt dışında ikamet eden vatandaş) sayısının geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 11,5 oranında artması, söz konusu dönemde turizm gelirinin yükselmesinde etkili olmuştur.

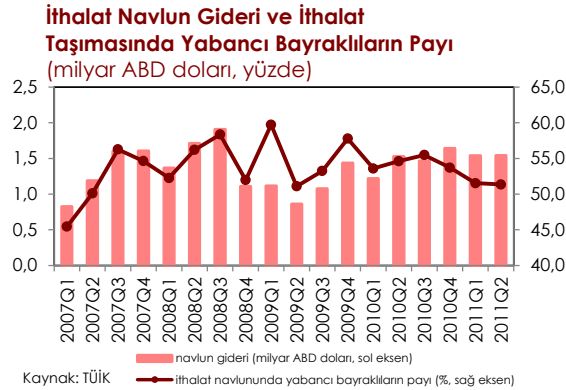
Türkiye'ye Gelen Toplam Ziyaretçilerin Ülke Dağılımı (milyon kişi) ve Turizm Gelirleri (milyar ABD doları) (yıllıklandırılmış)

24. 2011 yılı ikinci çeyreğinde yabancı ziyaretçilerin ülkemizde gerçekleştirdiği ortalama harcama tutarı, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 9,9 artışla 528 ABD doları, yurt dışında ikamet eden vatandaşların ortalama harcaması ise yüzde 12,5 azalışla 1,061 ABD doları olmuştur.

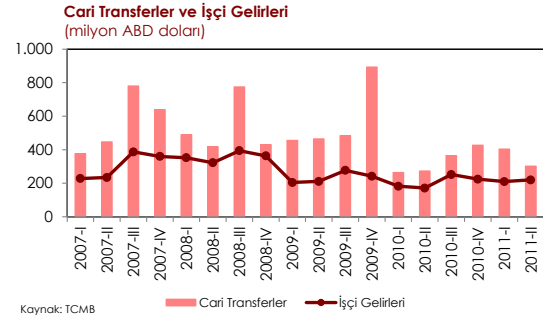

25. 2011 yılı ikinci çeyreğinde, taşımacılık hizmet gelirlerinin bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6,4 yükselmesine rağmen giderlerin yüzde 2,8 düşmesi sonucu net taşımacılık geliri 214 milyon ABD doları artmıştır. Bu artıştaki en büyük etken, bilet ve yiyecek-içecek hizmet gelirlerinden oluşan diğer taşımacılık gelirlerinde gözlenen 333 milyon ABD doları tutarındaki artıştır. Öte yandan, ithalat taşımacılığında yabancıların payı 2011 ikinci çeyreğinde de düşmeye devam etmesine rağmen, ithalatın yüksek oranda artması, navlun giderlerini yüzde 20,5 oranında artırmıştır.

1.7 Cari Transferler

27. 2011 yılının ikinci çeyreğinde yurt dışından yapılan resmi transferler bir önceki yılın aynı dönemine göre azalmıştır. Bu dönemde işçi gelirlerinin bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 28,7 artış göstermesi sonucu cari transferlerde bir önceki yıla göre yüzde 10,6 artış görülmüştür.

1.6 Gelir Hesabı

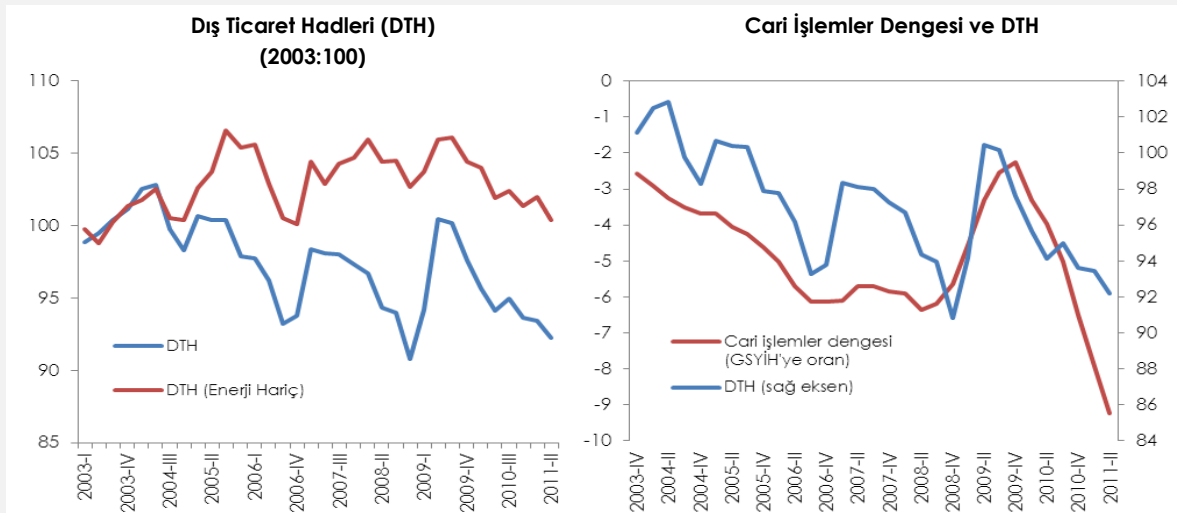
26. Gelir dengesinden kaynaklanan net çıkışlar, 2011 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,2 azalmıştır. Bu dönemde, net yatırım geliri açığı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 4,7 oranında daralmış ve 1,6 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

Kutu 1

CARİ İŞLEMLER AÇIĞININ GENİŞLEMESİNDE DİŞ TİCARET HADLERİNİN ETKİSİ

Son dönemde artan cari işlemler açığının en önemli belirleyicisi olan dış ticaret açığının genişlemesinde, iç talep kaynaklı hızlı büyüme ve görece zayıf seyreden dış talebin yarattığı iç-dış talep ayrışmasının yanı sıra, dış ticaret hadleri (DTH)'ndeki bozulmanın da etkili olduğu dikkat çekmektedir. Bu çerçevede, bu kutuda Türkiye'nin cari işlemler açığında 2010 ve 2011 yıllarında gözlenen genişlemede ithalat fiyatları kaynaklı dış ticaret hadlerindeki bozulmanın katkısı niceliksel olarak incelenecektir.

Türkiye'de DTH'nin yakın dönem gelişimi incelendiğinde, aşağıdaki ilk grafikte görüldüğü gibi, küresel kriz döneminde dünya enerji fiyatlarındaki azalmanın etkisiyle Türkiye lehine gelişen DTH'nin, özellikle 2009 yılının ikinci yarısından itibaren sürekli olarak bozulmaya başladığı görülmektedir. Söz konusu bozulmada küresel kriz sonrası yaşanan ılımlı toparlanma süresince ham petrol başta olmak üzere artan enerji fiyatlarının etkili olduğu görülse de, enerji fiyatları hariç DTH'de de 2009 yılının ikinci yarısından bu yana düşüş eğilimi göze çarpmaktadır. Diğer taraftan, DTH'deki bozulma ile cari işlemler açığı arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu dikkat çekmektedir (sağdaki grafik).

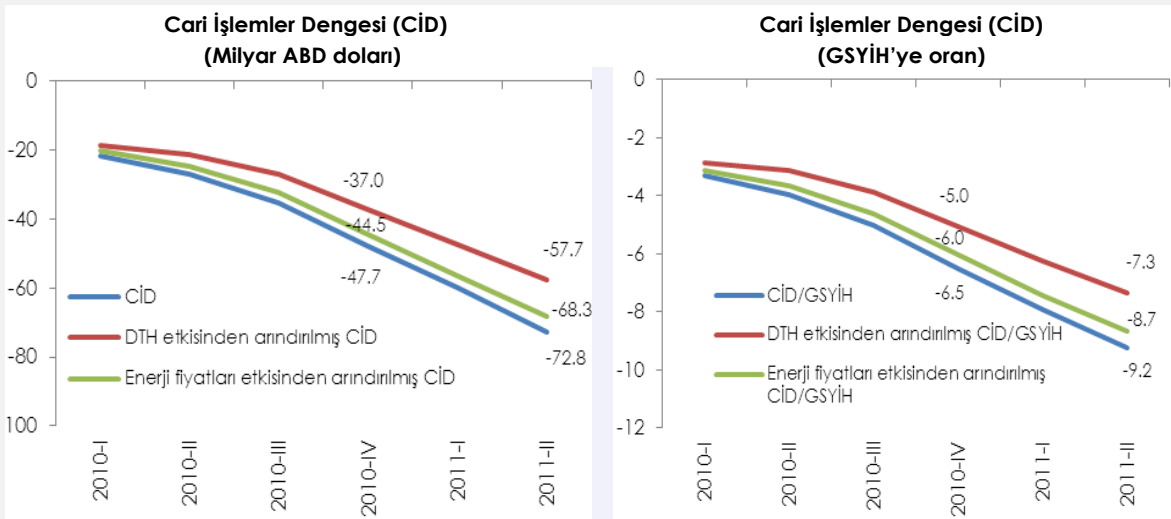

Kaynak: TÜİK, TCMB ve TCMB hesaplamaları.

DTH'de özellikle kriz sonrası süreçte gözlenen ithalat fiyatları kaynaklı bozulmanın cari işlemler dengesi üzerine etkilerini niceliksel olarak belirleyebilmek amacıyla, 2009 yılı 3. çeyreğinde gerçekleşen DTH seviyesinin değişmediği ve bu dönemde yaklaşık 100 değerinde olan düzeyin 2010 yılı ve 2011 yılı ilk yarısında da korunduğu varsayılmıştır.¹ DTH'de varsayılan söz

¹ 2009 yılı dördüncü çeyreği ile 2011 yılı ikinci çeyreği arasındaki dönemde ithalat fiyatları gerçekleşen ihracat fiyatlarına eşitlenerek DTH'nin 100 değerinde sabit kaldığı varsayılmıştır.

konusu sabit düzeyin arz ve talep koşullarında etkili olmayacağı varsayımına dayanan bu kısmi yaklaşım çerçevesinde, 2010 yılında 47,7 milyar ABD doları (GSYİH'nin yüzde 6,5'i) olarak gerçekleşen cari açık, söz konusu DTH etkisinden arındırıldığında 37 milyar ABD doları (GSYİH'nin yüzde 5,0'ı) seviyesine gerilemektedir. 2011 yılı ilk yarısında ise yıllık olarak 72,8 milyar ABD doları (GSYİH'nin yüzde 9,2'si) seviyesinde olan cari açık, DTH etkisinden arındırıldığında 57,7 milyar ABD dolarına (GSYİH'nin yüzde 7,3'ü) düşmektedir. Bu çerçevede, 2011 yılının ilk yarısı itibarıyla DTH'deki bozulmanın cari işlemler açığına etkisi GSYİH'ye oran olarak yaklaşık 1,9 puan olarak hesaplanmaktadır. Söz konusu 1,9 puanlık bozulmanın yaklaşık 0,5 puanı, aşağıdaki grafiklerden de görüleceği gibi, enerji fiyatlarındaki artıştan kaynaklanmıştır.

Kaynak: TÜİK, TCMB ve TCMB hesaplamaları.

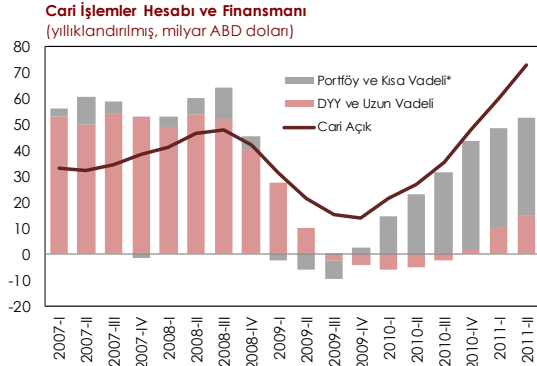
Sonuç olarak, Türkiye'de 2011 yılının ilk yarısı itibarıyla cari işlemler açığında gözlenen hızlı genişlemede yapısal etkilerin beraberinde çevrimsel etkilerin de belirleyici olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede, iç talep kaynaklı hızlı büyüme ve görece zayıf seyreden dış talebin yarattığı iç-dış talep ayrışmasının yanı sıra, dış ticaret hadlerindeki bozulmanın da cari işlemler açığının genişlemesinde önemli etken olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'de cari işlemler açığının analizi yapılırken söz konusu etkilerin göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir.

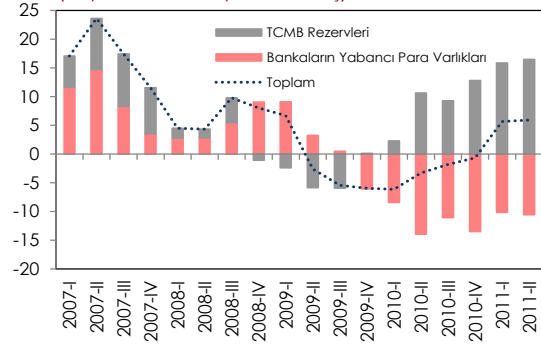
II. Sermaye ve Finans Hesapları

28. 2011 yılının ikinci çeyreğinde, rezerv değişimleri (TCMB, bankalar ve diğer sektörler) ile IMF kredileri hariç tutulduğunda, 19,5 milyar ABD doları sermaye girişi gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın ikinci çeyreğiyle karşılaştırıldığında, bu yılın aynı çeyreğinde diğer sektörün net kredi kullanıcısı olduğu gözlenmiştir. Borç senetleri (DİBS alımları ve bankaların yurt dışı tahvil ihraçları) kaynaklı portföy girişleri, bankaların uzun ve kısa vadeli kredileri ile doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) bu dönemde sermaye girişlerinin temel kaynakları olmuştur. Bu dönemde finansman kaynakları içerisinde, portföy yatırımları ile kısa vadeli sermaye girişlerinin ağırlıklı olduğu gözlenmiştir.

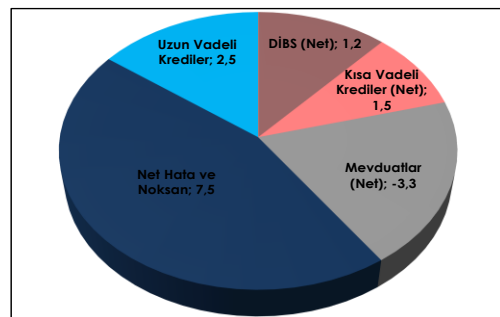
29. 2011 yılının ikinci çeyreğinde TCMB rezervlerinin 5,8 milyar ABD doları artış göstermesinde, bankaların Merkez Bankası nezdinde tutmak zorunda oldukları mevduatlardaki artış ile Merkez Bankası'nın döviz alım ihaleleri etkili olmuştur. Bu dönemde, bankaların yabancı para varlıklarının 5,3 milyar ABD doları azalması sonucu toplam uluslararası rezervler sınırlı bir artış göstermiştir.

Uluslararası Rezervler (milyar ABD doları, yıllıklandırılmış)

30. Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre cari transferler hariç cari işlemler açığı 12,8 milyar ABD doları artış göstermiştir.² Diğer taraftan, aynı dönemde, diğer sektörlerin mevduat varlıklarının 1,6 milyar ABD doları ve bankaların portföy varlıklarının 0,8 milyar ABD doları azalış göstermesi nedeniyle diğer varlıklar 1,9 milyar ABD doları gerilemiş ve borç senetleri ile kredi geri ödemeleri de 1,9 milyar ABD doları azalmıştır. Bu gelişmeler neticesinde; 2011 yılının ikinci çeyreğinde finansman ihtiyacı bir önceki yılın aynı çeyreğine göre 8,7 milyar ABD doları artış göstererek 32,9 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Finansman kaynakları açısından ise özellikle net hata ve noksan, bankalar ve diğer sektörlerin uzun vadeli vadeli kredileri, net DİBS alımları ve kısa vadeli ticari kredilerdeki artış ile mevduat yükümlülüklerindeki azalış göze çarpmaktadır.

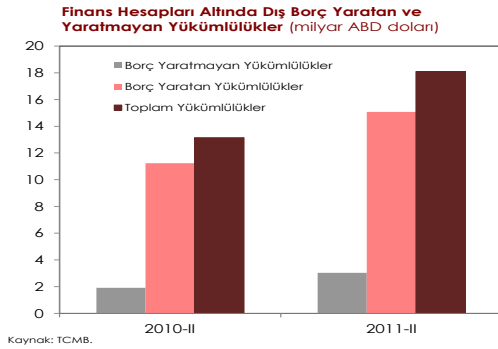
Seçilmiş Finansman Kaynakları Kalemlerindeki Değişimler* (milyar ABD doları)

31. Finansman kaynaklarındaki anılan gelişmelere paralel olarak, 2011 yılının ikinci çeyreğinde borç yaratan finansman

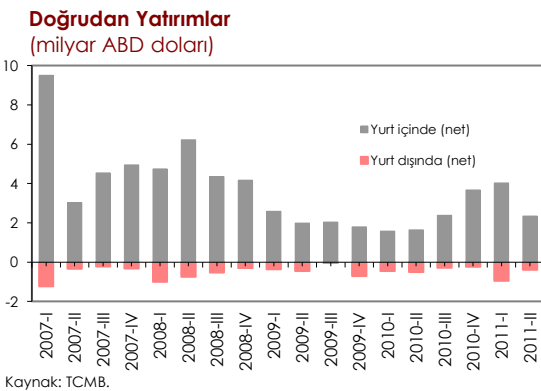
² Bakınız Ek Tablolar, "Dış Finansman İhtiyacı ve Finansman Kaynakları".

kaynakları 15,0 milyar ABD doları, borç yaratmayan finansman kaynakları ise 3,0 milyar ABD doları artmıştır. 2010 yılının ikinci çeyreğinde ise söz konusu kaynaklar sırasıyla 11,2 ve 1,9 milyar ABD doları artış göstermiştir.³

2.1 Doğrudan Yatırımlar

32. 2011 yılının ikinci çeyreğinde gerçekleşen 2,3 milyar ABD dolarlık yurt içinde doğrudan yatırımın katkısıyla, net doğrudan yatırımlar 1,9 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Yurt içinde doğrudan yatırımların 0,8 milyar ABD dolarını gayrimenkul yatırımları oluştururken, Türkiye'deki yabancı sermayeli şirketlerin yurt dışındaki ortaklarından kullandıkları kredileri gösteren diğer sermaye kaleminde 31 milyon ABD dolarlık net kullanım gerçekleşmiştir. Bu dönemde yurt içi yerleşiklerin yurt dışı yatırımları 0,4 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir.

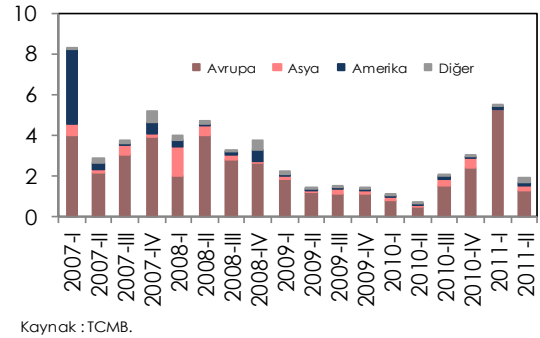

33. "Doğrudan Yatırımlar/Yurt İçinde/Sermaye/Giriş" kalemi ülke bazında incelendiğinde, 2007'nin ilk çeyreği hariç, çeyreklik dönemler itibarıyla ana yatırımcıların Avrupa ülkeleri olduğu gözlenmiştir. Bu eğilim 2011 yılının ikinci

çeyreğinde de devam etmiş ve Avrupa ülkelerinin payı yüzde 74,3 olmuştur.

Türkiye'deki Doğrudan Yatırımlar - Coğrafi Dağılım

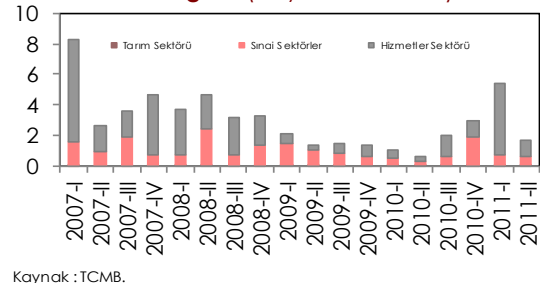
(milyar ABD doları)

34. Yurt dışı yerleşiklerin Türkiye'deki doğrudan yatırımlarının sektörel payları incelendiğinde, 2011 yılının ikinci çeyreğinde hizmetler sektörü sınıflaması altında yer alan mali aracı kuruluşlara yapılan yatırımlar ile sınıai sektörü sınıflaması altında yer alan imalat sanayi sektöründeki yatırımlar, toplam yatırımların çoğunluğunu oluşturmuştur.

Türkiye'deki Doğrudan Yatırımlar - Sektörel Dağılım

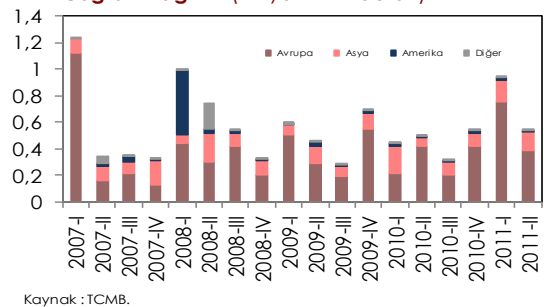
(milyar ABD doları)

35. "Doğrudan Yatırımlar/Yurt Dışında/Çıkış" kaleminin ülke dağılımı incelendiğinde, bir önceki yılın ikinci çeyreğinde yüzde 82,0 olarak gerçekleşen Avrupa ülkelerinin payının bu yılın aynı döneminde yüzde 70,1'e gerilemesine rağmen toplam içindeki ağırlığını koruduğu gözlenmektedir.

Yurt Dışındaki Doğrudan Yatırımlar - Coğrafi Dağılım

(milyar ABD doları)

³ Bakınız Ek Tablolar, "Ödemeler Dengesi Borç Yaratan ve Borç Yaratmayan Akımlar".

Kutu 2

YURT İÇİ YERLEŞİKLERİN SERMAYE HAREKETLERİ ÜZERİNDEKİ BELİRLEYİCİLİĞİ

Ödemeler dengesi, temelde, bir ekonomide yerleşik kişilerin diğer ekonomilerde yerleşik kişiler ile belli bir dönem içinde yapmış oldukları ekonomik işlemlerin sistematik kayıtlarını elde etmek üzere hazırlanan istatistiksel bir raporlamadır. Bu tanımlama çerçevesinde, ödemeler dengesine ait istatistikler, çeşitli detaylarda ve başlıklarda sınıflanarak farklı konuların analizine uygun veri tabanı teşkil edebilmektedir. Bu kutuda, ödemeler dengesi finans hesapları ve Net Hata ve Noksan kalemi temel alınarak yapılan sınıflamalar kapsamında, 2008 Ocak – 2011 Haziran dönemi için yurt içi yerleşikler kaynaklı hesapların sermaye hareketleri üzerindeki belirleyiciliği incelenmektedir.

Analize temel olan sınıflandırmalarda benimsenen ana yaklaşım; yurt içi yerleşiklerin yatırım motivasyonu ile ilişkilendirebilecek finans hesaplarına ait kalemlerin toplulaştırılarak, yurt içi yerleşik kaynaklı sermaye hareketlerini gösteren bir tanım geliştirilmesidir. Bu çerçevede, alternatif üç tanım oluşturulmuştur: (i) En dar kapsamlı tanım (Tanım 1) seçilmiş varlık kalemlerini içermektedir.⁴ (ii) Tanım 2 ise, seçilmiş varlık kalemlerinin yanı sıra, bankalar ve diğer sektörlerin yurt dışından kullandığı kredileri içermektedir. (iii) Tanım 3'te ise Net Hata ve Noksan kaleminin tamamının yurt içi yerleşiklerin işlemlerinden kaynaklandığı varsayımına dayanarak, Tanım 2 genişletilmiştir.

Yurt İçi Yerleşikler Kaynaklı Sermaye Hareketleri: Alternatif Tanımlar

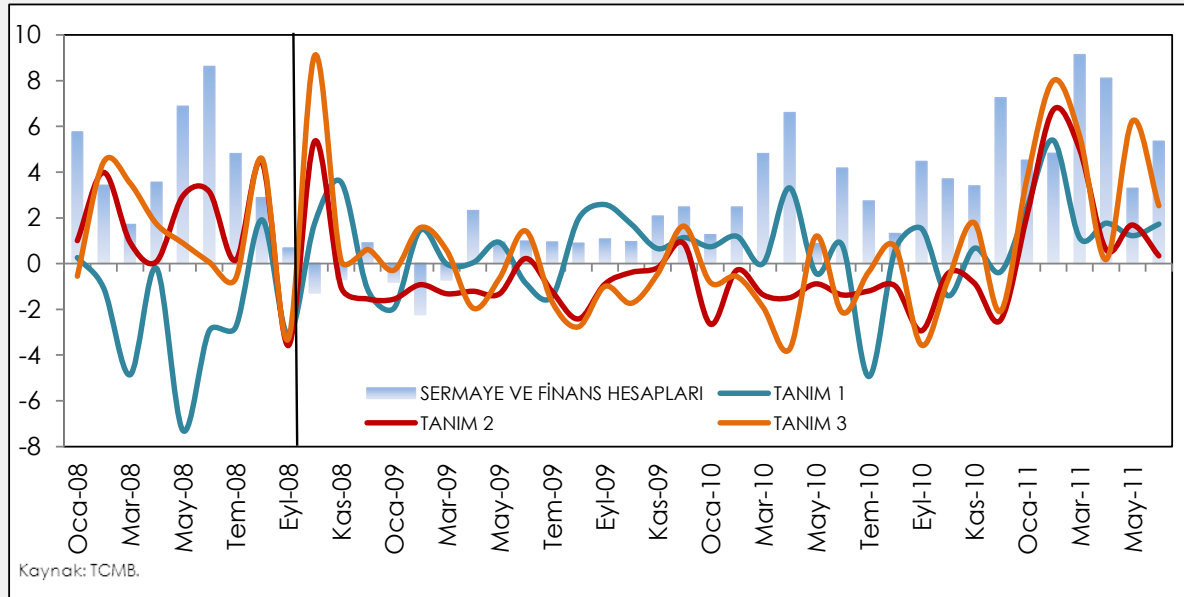
TANIM 1	Yurt Dışında Doğrudan Yatırımlar/Çıkış Portföy Yatırımları/Varlıklar/Bankalar Portföy Yatırımları/Varlıklar/Diğer Sektörler Diğer Yatırımlar/Varlıklar
TANIM 2	Yurt Dışında Doğrudan Yatırımlar/Çıkış Portföy Yatırımları/Varlıklar/Bankalar Portföy Yatırımları/Varlıklar/Diğer Sektörler Diğer Yatırımlar/Varlıklar/Krediler/Bankalar Diğer Yatırımlar/Varlıklar/Efektif ve Mevduat/Diğer Sektörler Diğer Yatırımlar/Yükümlülükler/Bankalar/Uzun Vade Diğer Yatırımlar/Yükümlülükler/Diğer Sektörler/Uzun Vade
TANIM 3	TANIM 2 Net Hata Noksan

⁴ Detaylı bilgi için bakınız: Boratav, K. (2010): "Üç Krizde Dış Kaynak Hareketleri", Bağımsız Sosyal Bilimciler- İktisat Grubu, Çalışmalar, Mayıs 2010.

http://www.bagimsizsosyalbilimciler.org/Yazilar_Uye/BoratavMayis10.pdf

Farklı tanımlarla oluşturulan seriler incelendiğinde, 2008 yılından bu yana özellikle geniş tanımlı serilerin (Tanım 2 ve Tanım 3) benzer eğilim sergilediği görülmektedir. Ancak, Net Hata ve Noksan kalemini içeren en geniş tanımlı seri (Tanım 3) ilgili kalemin dönemsel ve yüksek oranlı hareketlerine bağlı olarak daha dalgalı bir seyir izlemektedir. Söz konusu serilerin gelişimi, sermaye ve finans hesaplarının genel eğilimi ile karşılaştırıldığında, küresel kriz öncesi yurt içi yerleşikler kaynaklı girişlerin sermaye ve finans hesaplarının temel belirleyicisi olduğu izlenmektedir. Altaki grafikten de görüleceği gibi, küresel kriz sonrasında ise sermaye girişlerinin azaldığı, yurt içi yerleşikler kaynaklı sermaye hareketlerinin de genelde çıkış yönlü hareket ederek finansman kalemlerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu dönemde bollaşan küresel likiditeye paralel biçimde sermaye hareketlerinin Türkiye'nin de içinde bulunduğu bazı gelişmekte olan ülkelere yönelmesinin bir sonucu olarak, ülkemizde de cari işlemler açığının finansmanında yurt dışı yerleşikler kaynaklı sermayenin payının artış gösterdiği gözlenmektedir.

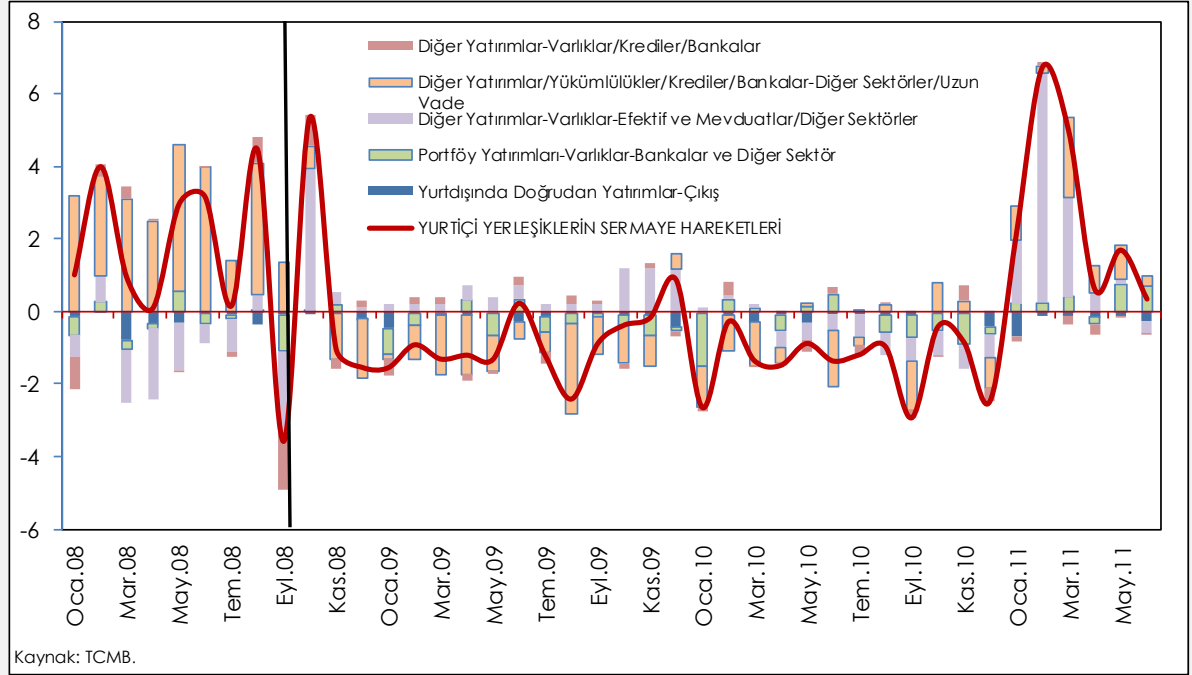
Yurt İçi Yerleşikler Kaynaklı Sermaye Hareketleri (Ocak 2008 - Haziran 2011) (milyar ABD doları)

Yurt içi yerleşikler kaynaklı sermaye hareketlerinin toplam sermaye girişleri üzerindeki etkisine yönelik çıkarımlar, ilgili sermaye kalemlerinin içeriğine ve gelişimine bakılarak sektör ve kalem bazında detaylandırılabilir. Bu çerçevede, Tanım 2'yi esas alan sınıflamanın alt kalemlerinin gelişimi incelendiğinde, 2008 yılı Eylül ayının öncesinde diğer sektörlerin yoğun olarak yurt dışından kredi kullandığı, bu kanal ile sağlanan net girişlerin sermaye hareketlerinin temel belirleyicisi olduğu gözlenmektedir. Krizle birlikte, diğer sektörler yurt dışı kredilerde net ödeyici durumuna geçmiştir. Diğer taraftan, alttaki grafikten de görüleceği gibi, 2011 yılının ilk çeyreğinde ise diğer sektörün yurt dışı varlıklarında azalış sonucu

gözlenen yüksek oranlı sermaye girişine paralel olarak tekrar yurt içi yerleşik kaynaklı sermaye girişlerinde artışlar gözlenmektedir. Bu gelişmenin Körfez ülkelerinde yaşanan politik olaylar nedeniyle yerli bankalar kaynaklı işlemlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Cari işlemler açığının finansmanında kriz sonrası toparlanma sürecinde, yurt dışı yerleşik sermaye girişi ağırlıklı olduğu gözlenen temel eğilimlerin 2011 yılından itibaren bankalar ve diğer sektörlerin net kredi geri ödeyicisi durumundan net kullanıcı durumuna geçmelerine rağmen, sürekliliğini koruduğu düşünülmektedir.

Yurt İçi Yerleşiklerin Sermaye Hareketleri: Temel Bileşenler (milyar ABD doları)

36. Yılın ikinci çeyreğinde yurt dışına yapılan yatırımlarda, son altı çeyrekteki eğilimin aksine, sınai yatırımların ağırlığı diğer sektörler göre daha fazla olmuştur.

Yurt Dışındaki Doğrudan Yatırımlar - Sektörel Dağılım (milyar ABD doları)

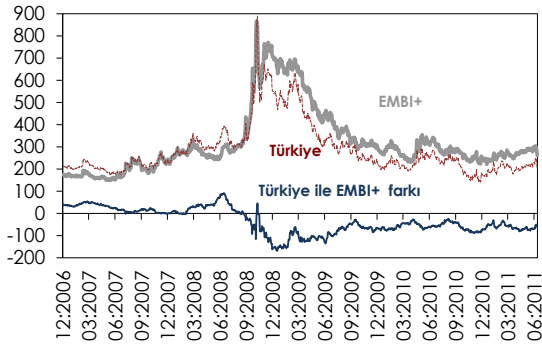

Kaynak : TCMB.

2.2 Portföy Yatırımları

37. 2011 yılının ikinci çeyreğinde Avrupa'da derinleşen borç kriziyle birlikte, gerek ABD gerekse Euro bölgesinden gelen makroekonomik verilerin küresel büyümeye ilişkin endişeleri güçlendirmesi sonrasında azalan risk iştahı, ikinci çeyrekte Gelişmekte Olan Ülkeler Tahvil Endeksi (EMBI+) ile Türkiye'nin risk primlerinde paralel artışlara sebep olmuştur.

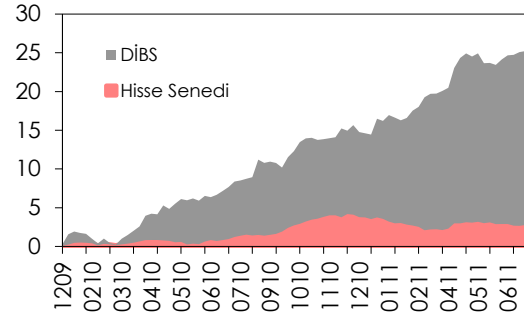
İkincil Piyasa Getiri Farkları ve Türkiye'nin Görel Durumu (baz puan)

Kaynak: JP Morgan.

38. 2011 yılının ikinci çeyreğinde DİBS kaynaklı net girişler devam etmiş ve 4,9 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır. Öte yandan, Nisan ayında alış ve Mayıs ve Haziran aylarında ise satış gözlenen hisse senedi piyasasında, ikinci çeyrekte 0,5 milyar ABD doları net giriş kaydedilmiştir.

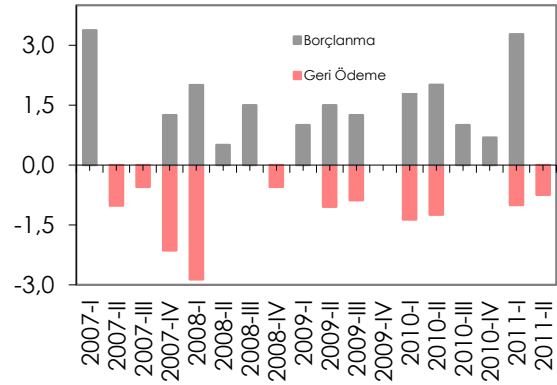
Yabancıların Menkul Kıymet Alımı (milyar ABD doları, yıllıklandırılmış)

Kaynak: TCMB.

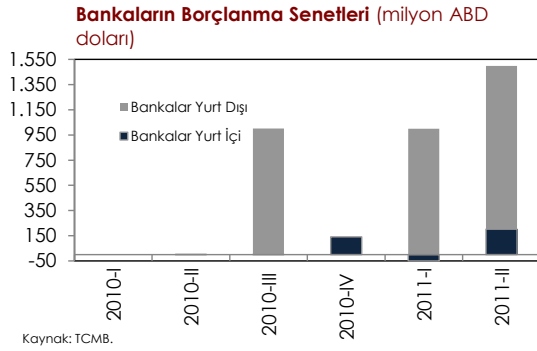
39. Hazine, yurt dışında gerçekleştirilen tahvil ihraçlarıyla ilgili olarak, yılın ikinci çeyreğinde 0,8 milyar ABD doları geri ödemede bulunmuştur.

Genel Hükümetin Yurt Dışında Tahvil İhracı (milyar ABD doları)

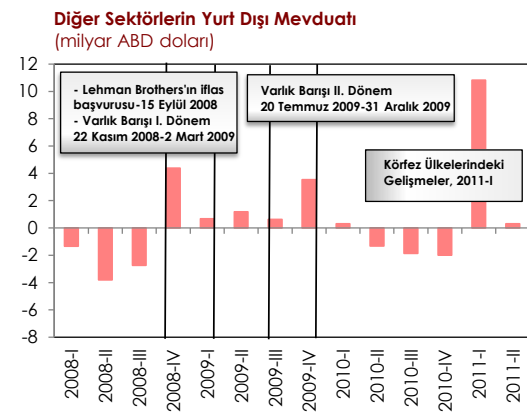
Kaynak: TCMB.

40. Bankalar, yurt dışında tahvil ihracı yoluyla yılın ikinci çeyreğinde 1,3 milyar ABD doları borçlanmıştır. BDDK'nın 20/09/2010 tarih ve 3875 sayılı Kararı ile mevduat bankalarına yurt içinde tahvil ve bono ihraç etmesine izin vermesiyle, 2010 yılının son çeyreğinden itibaren bankaların tahvil ve bono ihraçları artış göstermiştir. Bu yılın ikinci çeyreğinde, bankacılık sektörünün yurt içinde ihraç ettiği borç senetlerinden yurt dışı yerleşiklerin aldıkları ve "Portföy Yatırımları / Yükümlülükler/ Bankalar / Yurtiçi" kalemi altında gösterilmeye başlanan net tutar, 0,2 milyar ABD doları alıma işaret etmektedir.

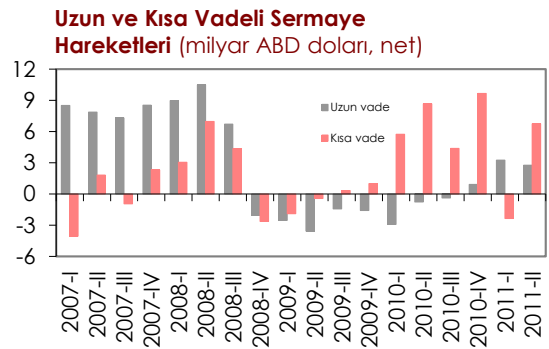
2.3 Krediler ve Mevduat

41. Diğer sektörlerin yurt dışı bankalardaki (yurt içi bankaların yurt dışı şubeleri dahil) mevduat değişimlerini gösteren "Finans Hesapları / Diğer Yatırımlar / Varlıklar / Efektif ve Mevduat / Diğer Sektörler" kaleminin veri kaynağı Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements, BIS)'nin yayımladığı yerel bankacılık istatistikleri olup, BIS bu verileri 3 aylık bazda ve yaklaşık dört aylık bir gecikme ile açıklamaktadır. 2011 yılı verilerinden başlamak üzere ise, BIS verisi açıklanmaya kadar, bankaların yurt dışı şubelerine ait veriler gösterge niteliğinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede, 2011 yılı ilk çeyreği için kesinleşen BIS verilerine göre, diğer sektörlerin yurt dışındaki mevduatı, 10,8 milyar ABD doları azalırken; 2011 yılı ikinci çeyreği için gösterge niteliğindeki veriler 0,3 milyar ABD dolarlık bir azalışa işaret etmektedir.

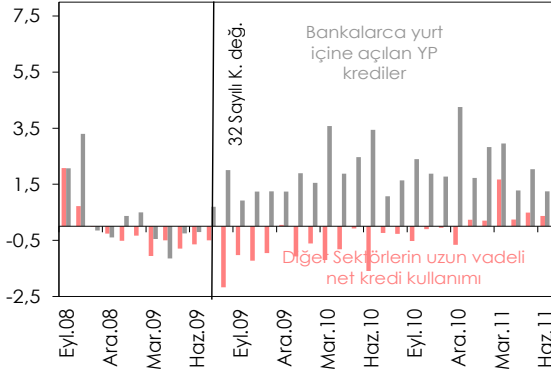
42. Doğrudan yatırımlar ve portföy yatırımları ile IMF kredileri ve bankaların efektif ve mevduatları hariç sermaye hareketleri incelendiğinde, küresel finans krizine bağlı olarak 2008 yılı son çeyreğinden itibaren çıkış yönlü olan uzun

vadeli sermaye hareketleri, 2010 yılının son çeyreğinde sınırlı bir giriş göstermiş; 2011 yılının ikinci çeyreğinde ise giriş eğilimi, bir önceki çeyreğe göre azalmakla birlikte, devam etmiştir. 2009 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren sürekli giriş yönlü olan ve 2011 yılının ilk çeyreğinde, mevduatlarda gerçekleşen azalmanın etkisiyle, 2,3 milyar ABD dolarlık çıkış gösteren kısa vadeli sermaye hareketleri, 2011 yılının ikinci çeyreğinde, özellikle bankalarca sağlanan krediler ile ticari kredilerdeki artış nedeniyle 6,7 milyar ABD dolarlık giriş göstermiştir.

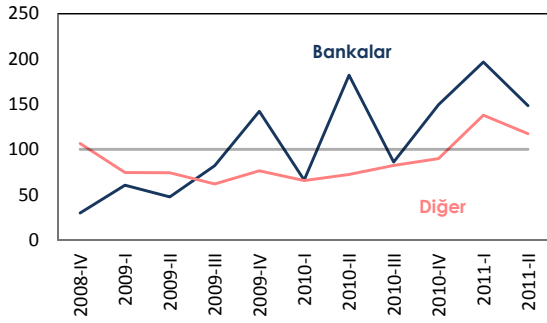
43. Uluslararası kredi piyasalarında yaşanan daralmayla beraber son iki yıldır net kredi geri ödeyicisi konumunda olan diğer sektör, 2011 yılının ilk yarısında, özellikle yurt dışından sağlamış olduğu uzun vadeli kredilerde ortaya çıkan belirgin artışın neticesinde, net kredi kullanıcısı durumuna gelmiştir. Diğer taraftan, 2011 yılının ikinci çeyreğinde diğer sektörün yurt dışından sağlamış olduğu kredilerde, kısa vadeli net kredi kullanımı, uzun vadeli net kredi kullanımına yakın bir düzeyde gerçekleşmiştir. Ayrıca, diğer sektörlerin yurt içinden yabancı para kredi kullanımları bu dönemde azalarak da olsa devam etmiştir.

DİĞER SEKTÖRLERİN UZUN VADELİ NET KREDİ KULLANIMI VE BANKALARCA YURT İÇİNE AÇILAN YP KREDİLERİ (milyar ABD doları)

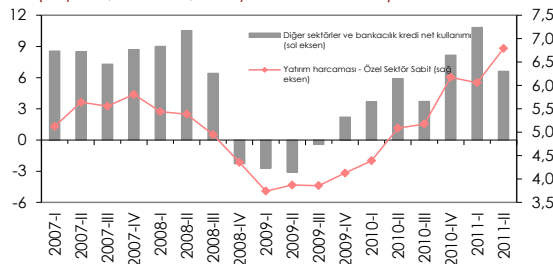

44. Bankalar, uzun vadeli kredilerde 2011 yılının birinci ve ikinci çeyreklerinde net kullanıcı olmuştur.

Bankalar ve Diğer Sektörlerin Uzun Vadeli Dış Borç Çevirme Oranı (%)

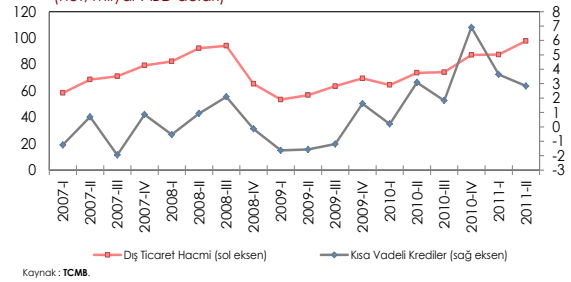

Uzun Vadeli Net Kredi Kullanımı ve Diğer Sektörlerin Yatırım Harcamaları (milyar TL, 1998=100, 32 sayılı Karar etkisi dahil)

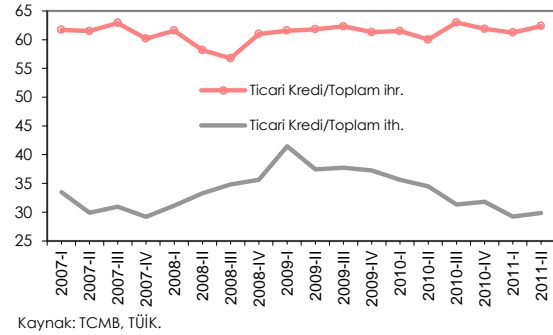
45. Dış ticaret hacmindeki artışa paralel olarak bankaların yurt dışından kısa vadeli kredi kullanımları 2011 yılının ilk çeyreğinde de devam etmiştir.

Bankaların Yurt Dışından Sağladığı Kısa Vadeli Krediler (net, milyar ABD doları)

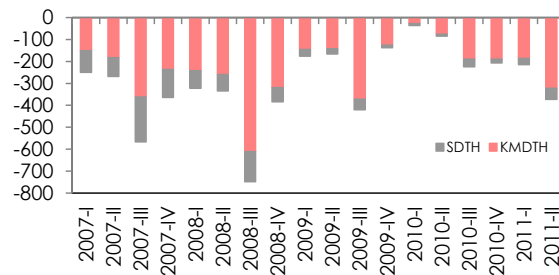
46. Son dönemde görece yatay bir seyir izleyen ticari kredilerin ihracat içerisindeki payı, 2011 yılının ikinci çeyreğinde sınırlı bir artış göstermiştir. Ticari kredilerin ithalat içerisindeki payı ile ilgili olarak da, düşüş eğiliminin, 2011 yılının ikinci çeyreği itibarıyla devam etmediği gözlenmiştir.

Ticari kredilerin İthalat ve İhracata Oranı (%)

47. Yurt dışında çalışan işçilerin Merkez Bankası nezdinde açtıkları uzun vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları (KMDTH) ile süper döviz hesaplarına (SDH) uygulanan faiz oranlarının son olarak 2010 Ekim ayında düşürülmesinin de etkisiyle bu hesaplarda gözlenen çıkış 2011 yılının ikinci çeyreğinde de hızlanarak devam etmiştir. Bu dönemde kısa vadeli hesaplardaki çıkışlar da sürmüştür.

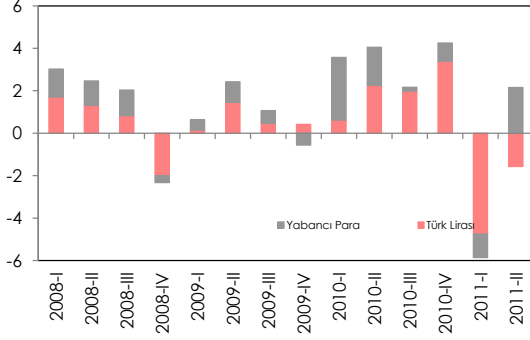
KMDTH ve Süper Döviz Hesapları (milyon ABD doları)

48. Yurt dışında yerleşik bankaların yurt içi bankalardaki yabancı para mevduatları 2011 yılının ikinci çeyreğinde 2,2 milyar ABD

doları artış göstermiştir. Öte yandan, Bahreyn'de ortaya çıkan siyasi gelişmelerin yarattığı belirsizlik neticesinde bu ülkede şubeleri olan yerli bankaların işlemlerini yurt içine kaydırmalarının etkisiyle bir önceki çeyrekte azalış kaydeden TL mevduatları, ikinci çeyrekte de 1,6 milyar ABD doları gerilemiştir.

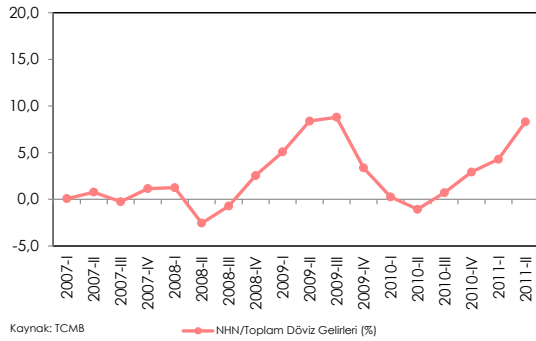
Yurt Dışında Yerleşik Bankaların Yurt İçinde Yerleşik Bankalardaki Mevduatı - YP ve TL Dağılımı
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

49. Net Hata Noksan kaleminin ödemeler dengesi tablosundaki toplam mal ihracatı, hizmetler dengesi/gelir, gelir dengesi/gelir ve cari transferler toplamı olarak hesaplanan toplam döviz gelirlerine oranı, 2011 yılı ikinci çeyrek itibarıyla yüzde 8,3 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Net Hata Noksan(NHN) ve Toplam Döviz Gelirleri
(yıllıklandırılmış)

Kaynak: TCMB

—•— NHN/Toplam Döviz Gelirleri (%)

Kutu 3

YURT İÇİ YERLEŞİKLERCE NET EFEKTİF KARŞILIĞI AÇILAN MEVDUATLAR KAPSAMINDA NET HATA NOKSAN KALEMİNİN ANALİZİ

Ödemeler dengesi tablosunda yer alan Net Hata ve Noksan (NHN) kaleminin son dönemdeki yüksek oranlı ve giriş yönlü gelişimi dikkat çekmiş ve kamuoyunda tartışılan konular arasında yer almıştır. İlgili tartışmalara katkı sağlamak açısından bu kutuda, NHN'ye ilişkin metodolojik açıklamalara yer verilmekte ve ilgili kalemin gelişimi ile düzeyi diğer ülkeler ile karşılaştırılmaktadır. Bunun yanı sıra, NHN ile yakından ilişkili olduğu düşünülen “Yurt İçi Yerleşiklerce Net Efektif Karşılığı Açılan Mevduat (NEKAM)” kalemi incelenerek NHN'yi etkileyen olası faktörler tartışılmaktadır.

I.NHN: Tanım

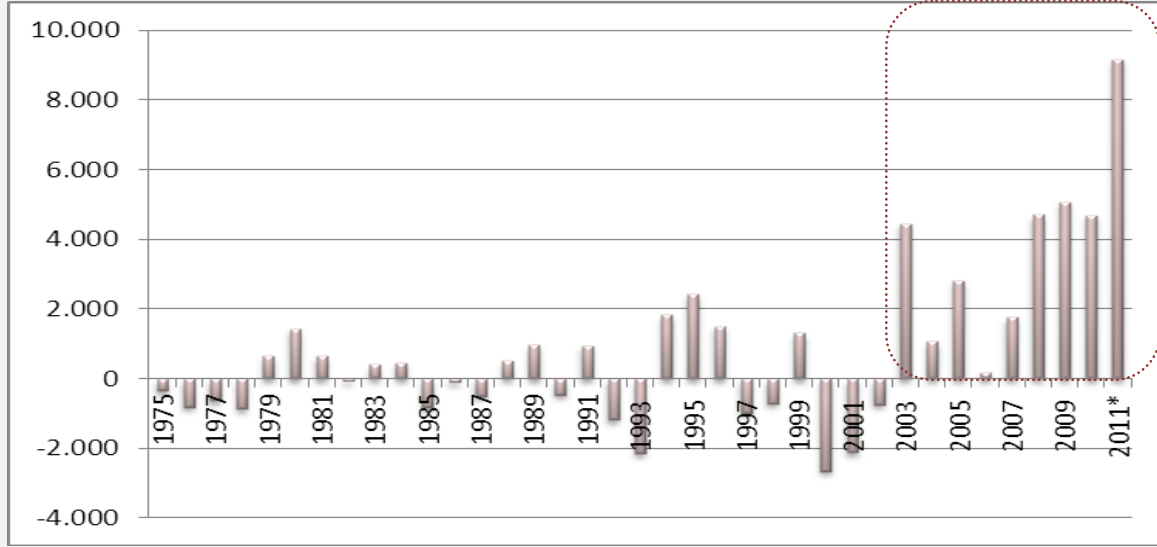
Ödemeler dengesi, her işlemin alacak ve borç şeklinde kaydedildiği bir muhasebe sistemidir. Bu nedenle, ödemeler dengesi konusu her işlem, mahiyeti ile ilgili kaleme kaydedilirken, karşı kaydının da bir başka kaleme yer alması, başka bir deyişle, her işlemin eşit değerde alacak ve borç kayıtlarıyla kaydedilmesi gerekmektedir. Böylece “Cari İşlemler Hesabı” mutlak değer olarak “Sermaye ve Finans Hesapları” kalemine eşitlenmektedir. Teorik olarak böyle bir denklığı gözeten ödemeler dengesi metodolojisine karşın, uygulamada bu denklik her zaman sağlanamamaktadır. Nitekim, verilerin değişik kaynaklardan elde edilmesi değerlendirme, ölçme ve kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta; dolayısıyla ilgili alacak ve borç kayıtları arasında farklılıklar oluşabilmektedir. Bu farklar NHN kalemini oluşturmakta ve NHN bir “kalıntı” kalem şeklinde ödemeler dengesi istatistiklerine yansıtılmaktadır.

II.NHN: Gelişimi ve Ülke Karşılaştırmaları

NHN kaleminin yıllık bazda gelişimi incelendiğinde, 1975-2000 döneminde giriş ve çıkış yönünde, görece olarak düşük miktarlarda oluşan NHN kaleminin, 2000'li yıllar itibarıyla arttığı, 2003 yılından itibaren ise düzenli olarak giriş yönünde seyrettiği dikkat çekmektedir. 2011 yılının ilk altı ayı itibarıyla ise NHN tarihsel olarak en yüksek seviyelere ulaşmıştır (Grafik 1).

Ülkeler arası bir karşılaştırma yapabilmek açısından, Türkiye dahil seçilmiş ülkelerin NHN kalemlerinin döviz gelirlerine ve GSYİH'lerine oranları hesaplanmıştır. Seçilmiş ülkeler için ilgili oranların yıllık ortalama değerleri incelendiğinde, 2008 yılı oranlarının diğer yıllara göre daha yüksek gerçekleştiği gözlenmektedir. Ayrıca, döviz gelirleri ve GSYİH'ye kıyasla bakıldığında, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin ödemeler dengesi istatistiklerinde Türkiye'den daha yüksek NHN yayımladıkları göze çarpmaktadır. Ancak Türkiye, tablonun kapsandığı dönem boyunca, NHN kaleminin sürekli giriş yönünde olduğu tek ülkedir. Söz konusu ayrışma, ülkemizde ödemeler dengesi yaklaşımı çerçevesinde yapısal bir farklılığı düşündürmektedir (Tablo 1).

Grafik 1. NHN Gelişimi (Milyon ABD doları)

(*) Ocak - Haziran itibarıyla.

Kaynak: TCMB.

Tablo 1. Seçilmiş Ülkeler Bazında NHN'nin Toplam Döviz Gelirlerine ve GSYİH'ye Oranı (Yüzde)

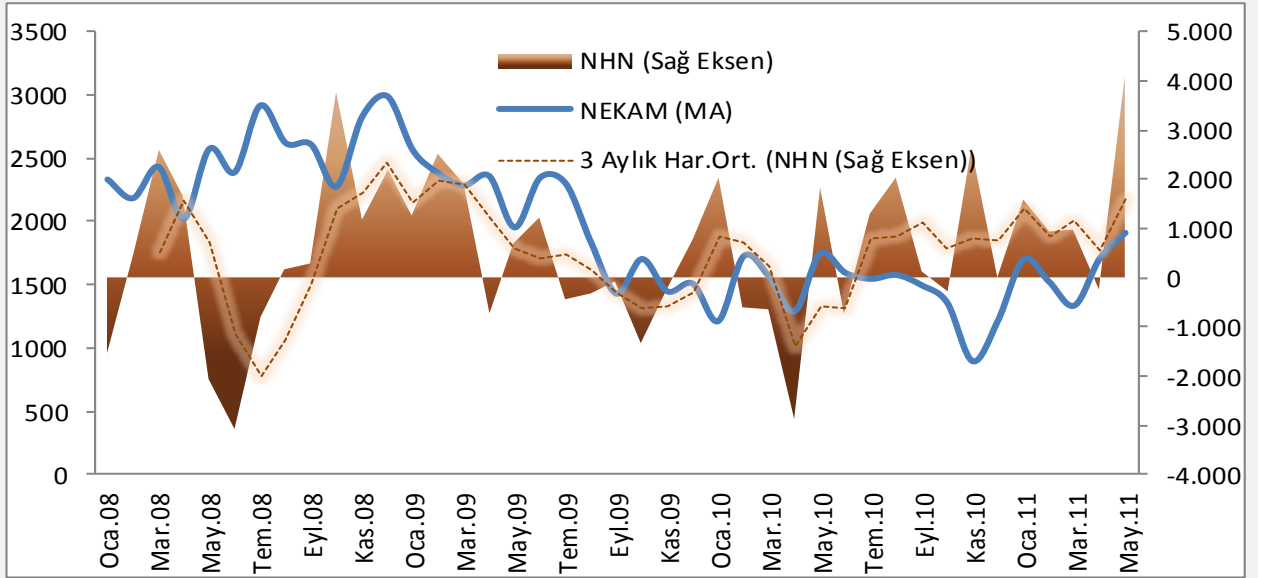
	Toplam Döviz Gelirlerine Oranı				GSYİH'ye Oranı			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Türkiye	1,2	2,5	3,4	2,9	0,3	0,6	0,8	0,6
Güney Kore	0,4	-0,4	0,4	-0,5	0,2	-0,2	0,2	-0,3
Brezilya	-1,6	0,7	0,3	-1,3	-0,2	0,1	0,0	-0,2
Arjantin	0,1	1,5	-0,6	-1,9	0,0	0,4	-0,1	-0,4
Çek Cumhuriyeti	-0,5	-0,9	-1,1	-1,2	-0,5	-0,8	-0,8	-1,0
Hindistan	0,4	5,9	-3,5	-3,8	0,1	1,8	-0,9	-1,0
Tayland	1,6	4,7	2,6	-0,3	1,3	3,8	1,9	-0,2
Güney Afrika	5,1	9,9	-1,0	3,3	1,8	3,8	-0,3	1,0
Portekiz	-1,7	-5,1	-5,3	-4,8	0,3	0,0	-0,2	-0,3
İspanya	0,0	-0,5	-1,5	-0,7	0,0	-0,2	-0,4	-0,2
İtalya	1,7	2,6	-1,0	-6,9	0,6	0,9	-0,3	-2,2
İsviçre	3,2	2,8	-6,3	7,9	3,0	2,4	-5,1	7,0
Yunanistan	1,3	1,1	-1,1	-0,1	0,3	0,3	-0,2	0,0
Norveç	-13,9	-0,1	5,4	-2,4	-8,0	-0,1	2,7	-1,2
Almanya	2,2	0,4	1,1	-0,7	1,2	0,2	0,6	-0,4
İngiltere	1,2	-0,7	-3,3	1,4	0,6	-0,3	-1,4	0,6
Japonya	1,7	4,7	2,3	-1,6	0,4	1,1	0,4	-0,3
Rusya Federasyonu	-3,0	-1,9	-0,4	-1,5	-1,0	-0,7	-0,1	-0,5
Çin	0,8	1,2	-2,8	-3,1	0,3	0,5	-0,8	-1,0
ABD	3,7	-2,2	6,0	8,6	0,7	-0,4	0,9	1,5
Yıllık Ortalama	0,2	1,3	-0,3	-0,3	0,1	0,7	-0,2	0,1

Kaynak: IMF, International Financial Statistics.

III. NHN ve Yurt İçi Yerleşiklerce Net Etkif Karşılığı Açılan Mevduat (NEKAM)

TCMB, ilgili ay içinde ödemeler dengesine konu olan işlemlere ait verileri bankaların "Aylık Döviz Vaziyeti Raporlaması" kapsamında derlemektedir. Bu kapsamda, söz konusu ay içinde yurt içi yerleşikler tarafından efektif yoluyla bankacılık sistemine mevduat şeklinde girişi yapılan net döviz tutarlarını gösteren "Yurt İçi Yerleşiklerce Net Etkif Karşılığı Açılan Mevduat (efektif karşılığı açılan mevduat – efektif karşılığı kapatılan mevduat) (NEKAM)" verisi de derlenmektedir. Bu veri, mahiyeti gereği, NHN kalemine yol açan işlemlerin bir bölümünü içerdiği düşüncesiyle önem arz etmektedir. Nitekim, özellikle yaz aylarında artış gösteren ve sürekli pozitif bakiye veren NEKAM serisinin mevsimsellikten arındırılmış (MA) verilerinin, kriz dönemi dışında, NHN ile paralel seyri dikkat çekmektedir (Grafik 2).

Grafik 2. NHN ve NEKAM (MA) (Milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Yıl bazında 17 - 30 milyar ABD doları arasında net giriş bakiyesi veren NEKAM serisinin, anekdotal bilgilerle de desteklendiği üzere, temel belirleyicileri:

- Yabancı ziyaretçilerin ülkemizde efektif karşılığı yaptığı harcamalar,
- Yurt dışında yerleşik Türk vatandaşlarının ülkemize ziyaretlerinde açtırdıkları Yabancı Para hesaplar,
- Finansal sistem dışında tutulan efektiflerin (yastık altı) döviz kurlarındaki dalgalanmaların artması ya da mali af gibi uygulamalarla bankacılık sisteminde kayıt altına alınması,

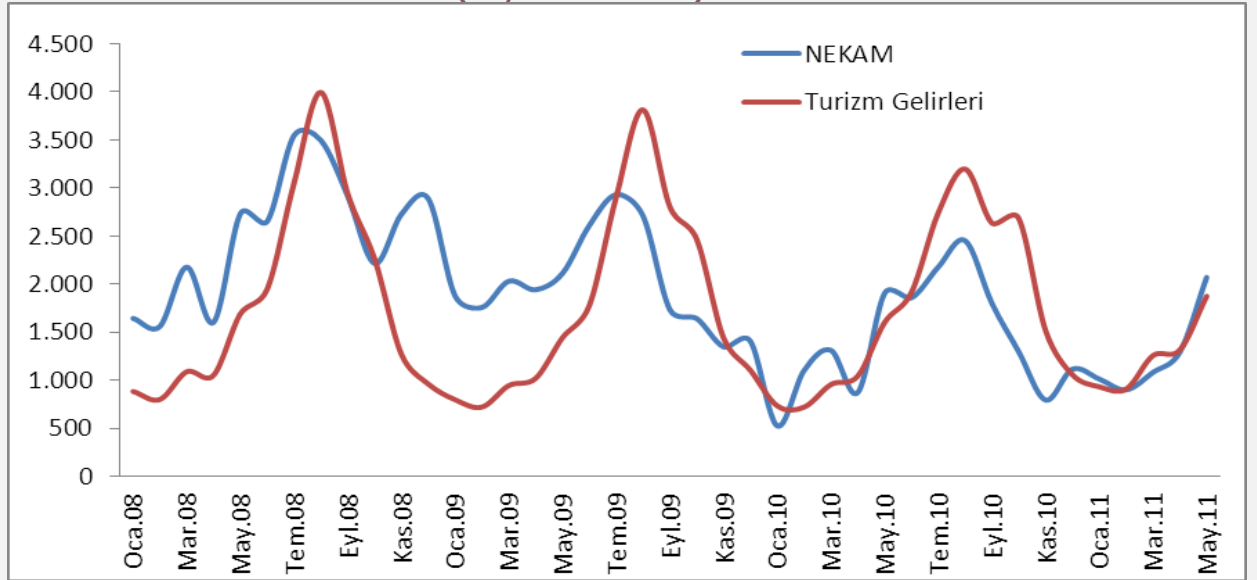
şeklinde özetlenebilir. Bu bilgiler ışığında NEKAM'ın, turizm kaynaklı girişleri hariç, diğer unsurlardan oluşan tutarlarının ödemeler dengesi istatistiklerinde NHN yarattığı çıkarımı yapılabilmektedir. Nitekim, çift kayıt sistemine göre oluşturulan ödemeler dengesi tablosuna göre, bu kanallarla kaydı yapılan döviz girişleri bankaların rezervini artırırken, işlemlerin karşılık kalemlerini yurt içi yerleşiklerin açtığı mevduatlar oluşturmaktadır. İlgili karşılık kalemleri ödemeler

dengesi raporlamasının konusu olmadığından ödemeler dengesi tablosunda NHN kalemi olarak yansımaktadır. İzleyen bölümde bu çıkarım daha detaylı olarak analiz edilmektedir.

NEKAM ve Turizm Gelirleri

Turizm kaynaklı gelirlerin NEKAM'ın önemli bir belirleyicisi olduğu görülmektedir (Grafik 3). Örneğin; yabancı ziyaretçinin yabancı para (efektif) kullanarak yaptığı alışverişten elde edilen gelirin bankacılık sistemine girişi, yurt içi yerleşik tarafından döviz mevduatı olarak yapılmaktadır. Öte yandan, turizm gelirleri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından kapsamlı bir anket çalışmasına dayanarak tahmin edilmekte ve ödemeler dengesi tablosunda Cari İşlemler Hesabı altında raporlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, turizm gelirlerinin çift kayıt prensibine uygun olarak raporlaması gerçekleştirilebildiğinden, NHN kalemine yansımalarının oldukça sınırlı olduğu değerlendirilmektedir.

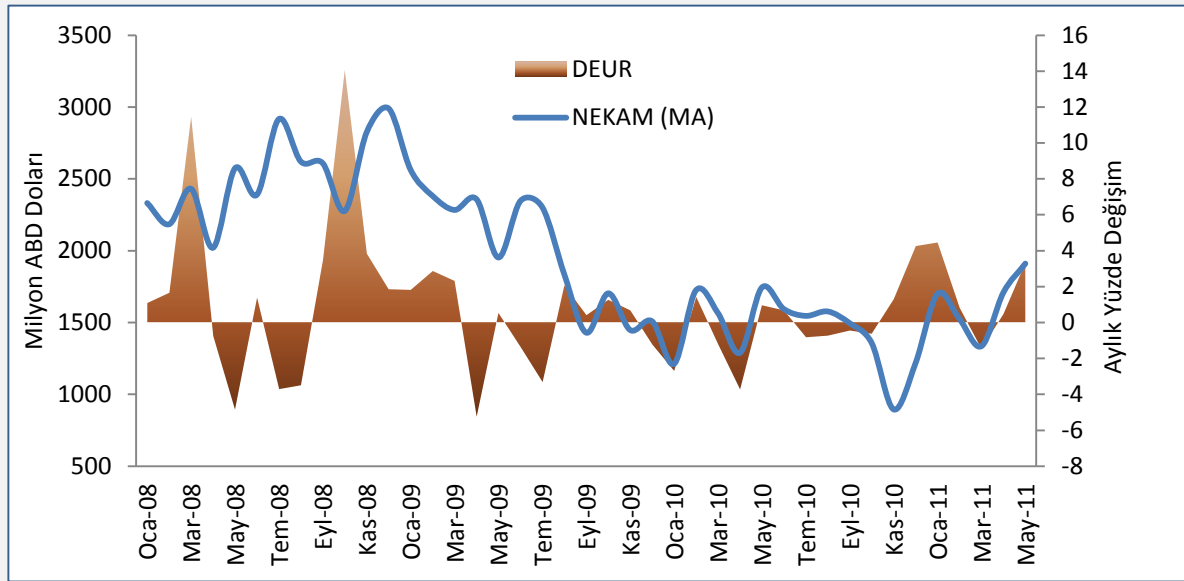
Grafik 3. NEKAM ve Turizm Gelirleri (Milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB.

NEKAM ve Döviz Kurundaki Hareketlilik

Son yıllarda döviz kurlarında hareketliliğin arttığı dönemlerde, yurt içi yerleşiklerin sistem dışında (yastık altında) tuttıkları efektifleri, mevduat açarak bankacılık sistemine döviz girişi sağladıkları yaygın olarak kabul görmüş bir görüştür. Nitekim, 0,5 ABD doları ve 0,5 Euro'dan oluşan döviz sepetinin aylık yüzde değişimi (DEUR) ile mevsimsellikten arındırılmış NEKAM serisinin gelişimi incelendiğinde, döviz kurlarındaki özellikle yukarı yönlü değişimin arttığı dönemlerde NEKAM yoluyla girişlerin hızlandığı gözlenmektedir (Grafik 4). Bu kanalla bankacılık sisteminde gerçekleşen döviz girişleri, sektörün döviz rezervlerini artırırken, karşı tarafın yurt içi yerleşik olması nedeniyle, ödemeler dengesi raporlaması gereği NHN yaratmaktadır.

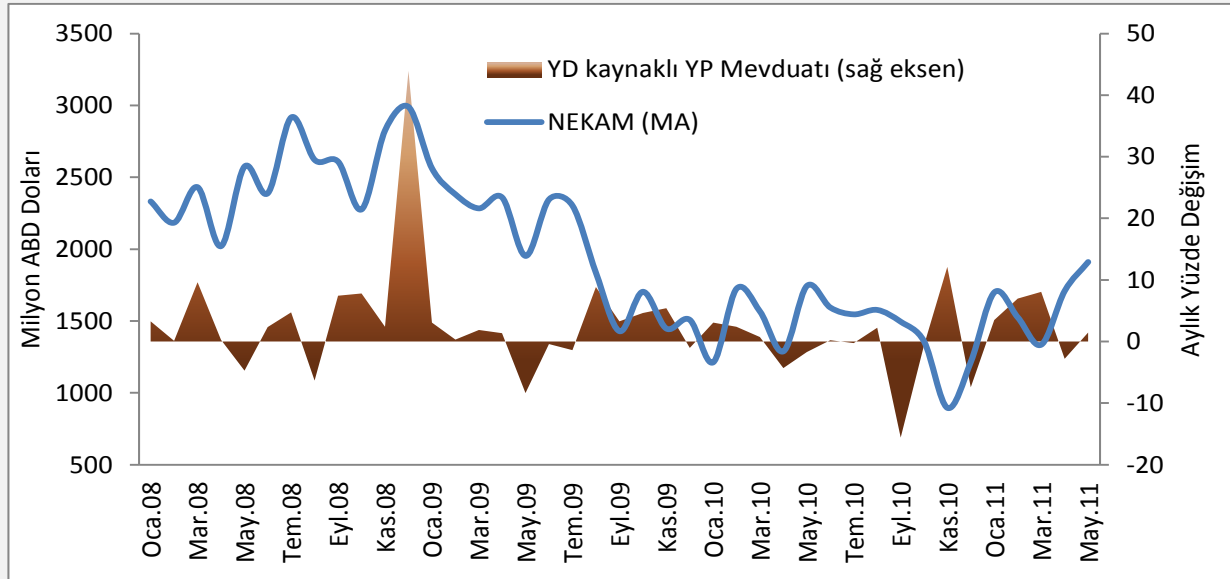
Grafik 4. NEKAM (MA) ve Döviz Kurundaki Değişim

Kaynak: TCMB.

NEKAM ve Yurt Dışında Yerleşik Türk Vatandaşları Kaynaklı İşlemler

Yurt dışında yerleşik Türk vatandaşlarının ülkemizi ziyaretlerinde T.C. kimliklerini kullanarak açtıkları döviz mevduatları kaynaklı girişlerin NEKAM serisinin önemli bir bileşenini oluşturduğu düşünülmektedir. Söz konusu girişler, yukarıda değinilen diğer kaynaklarda olduğu gibi, bankacılık sisteminin rezervlerini artırdığından ödemeler dengesi tablosunda Sermaye ve Finans Hesabı altında yer almakta, ancak işlemin tarafı - hatalı olarak- yurt içi yerleşik görüldüğünden, karşılık kalemi raporlanamamakta ve işlem tutarı kadar NHN kalemi oluşmaktadır. Diğer taraftan, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının Merkez Bankası nezdinde tuttıkları döviz mevduatlarının, izlenen politikalar neticesinde getiri avantajının önemli oranda azalması nedeniyle, yurt içindeki mevduat bankalarına kayması, ilgili girişlerin artmasında önemli bir etken olmuştur. Mevsimsellikten arındırılmış NEKAM serisi ile yurt dışı yerleşikler tarafından açılan Yabancı Para mevduat verileri incelendiğinde,⁵ NEKAM kaynaklı girişlerin arttığı dönemlerde diğer mevduat kaleminin de hızlandığı görülmektedir (Grafik 5).

⁵ Yurt dışında yerleşik Türk vatandaşlarının bir kısmının Türkiye'de hesap açtıklarında yabancı ülke kimliklerini kullandıkları bilinmektedir. Dolayısıyla, bu şekilde açılan hesaplar yurt dışında yerleşikler tarafından açılan Yabancı Para mevduat kalemi altında raporlanmaktadır. Bu nedenle söz konusu serinin, hatalı olarak raporlanan döviz girişlerine paralel seyir izlemesi, dolayısıyla iyi bir gösterge olması beklenmektedir.

Grafik 5. NEKAM (MA) ve Yurt Dışı Yerleşik Kaynaklı Yabancı Para Mevduatı

Kaynak: TCMB.

Sonuç olarak, ödemeler dengesi istatistikleri, uluslararası standartlar paralelinde, alacak ve borç bazında çift kayıt sistemine dayanan raporlama çerçevesinde derlenmektedir. Ancak, verilerin değişik kaynaklardan elde edilmesi değerlendirme, ölçme ve kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta, bu farklar da NHN kalemi olarak tabloya yansıtılmaktadır. Diğer ülke örnekleri incelendiğinde, Türkiye'de ödemeler dengesi istatistikleri kapsamında oluşan NHN düzeyinin, gerek toplam döviz gelirlerine, gerekse GSYİH'ye oran olarak yüksek olmadığı görülmektedir. Ancak, son yıllarda NHN'nin sürekli pozitif yönde oluşması Türkiye'yi diğer ülkelerden ayırmaktadır. Bu kapsamda, ülkemize özgü gelişmeler olarak, yurt dışında yerleşik Türk vatandaşlarının ülkemizi ziyaretlerinde açtıkları Yabancı Para hesaplarının hatalı raporlanması ve finansal sistem dışında tutulan efektiflerin (yastık altı) döviz kurlarındaki dalgalanmaların artması ya da mali af gibi uygulamalarla bankacılık sisteminde kayıt altına alınması gibi nedenlerin önemli olduğu düşünülmektedir. İlgili kalemler çerçevesinde oluşan NHN'ye ilişkin "Yurt İçi Yerleşiklerce Net Efektif Karşılığı Açılan Mevduatlar" serisinin iyi bir gösterge olarak izlenebileceği değerlendirilmekte, söz konusu serinin analizi konusundaki çalışmalar TCMB bünyesinde devam etmektedir.

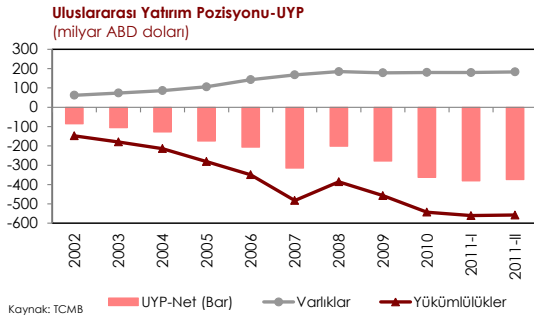

III. Uluslararası Yatırım Pozisyonu

Genel Değerlendirme

50. Türkiye'deki yerleşiklerin yurt dışı yerleşiklerden olan finansal alacakları ve rezerv varlıkları ile yurt dışı yerleşiklere olan finansal yükümlülüklerinin belli bir tarihteki stok değerini gösteren Uluslararası Yatırım Pozisyonu (UYP)'na göre, 2011 yılı ikinci çeyrek sonu itibarıyla Türkiye'nin yurt dışı varlıkları 183,0 milyar ABD doları, yükümlülükleri ise 557,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

51. 2011 yılı birinci çeyreğinde -380,8 milyar ABD doları olan ve Türkiye'nin yurt dışı varlıkları ile yurt dışına olan yükümlülüklerinin farkı olarak tanımlanan net UYP, ikinci çeyrek sonunda -374,5 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Net UYP'nin 6,4 milyar ABD dolarlık azalışında, varlıkların 3,5 milyar ABD doları artması ile yükümlülüklerin 2,9 milyar ABD doları azalışı belirleyici olmuştur.

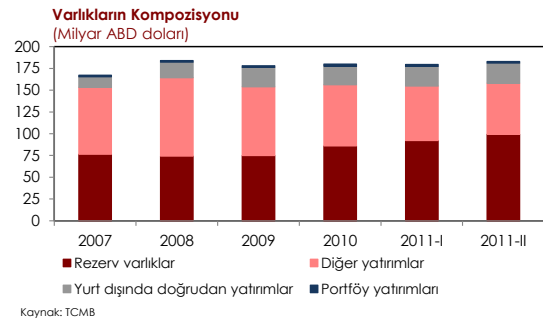
52. 2011 yılı ikinci çeyrek sonu itibarıyla TL ABD doları karşısında birinci çeyrek sonuna göre yüzde 5,3 oranında değer kaybetmiştir. Aynı dönemde ödemeler dengesi kaynaklı net 495 milyon ABD dolarlık hisse senedi alışları gerçekleşmiştir. Bu gelişmelere rağmen, İMKB endeksindeki yüzde 1,8'lik gerilemenin de etkisiyle, hisse senedi stoku azalmış ve 55,2 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

53. Yurt içinde doğrudan yatırım stoku, ödemeler dengesi kaynaklı 2,3 milyar ABD doları girişe rağmen değer ve kur farkı

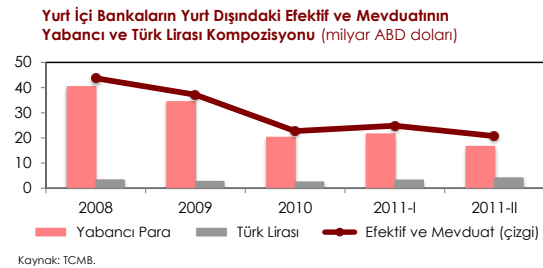
değişimlerinin etkisiyle dönem sonunda 176,9 milyar ABD dolarına düşmüştür.

3.1 Varlıklar

54. 2011 yılı ikinci çeyreğinde diğer yatırımlarda azalış, rezerv varlıklarda ise artış sonucu varlık stoku 2011 birinci çeyrek sonuna göre 3,5 milyar ABD doları artmıştır. Aynı dönemde 183,0 milyar ABD dolarlık varlık stokunun kompozisyonu önceki çeyrek sonuna göre özellikle rezerv varlıklar lehine değişmiş ve yüzde 54'ünü rezerv varlıklar, yüzde 32'sini diğer yatırımlar, yüzde 13'ünü yurt dışında doğrudan yatırımlar ve yüzde 1'ini ise portföy yatırımları oluşturmuştur. Öte yandan, 2011 yılı ikinci çeyreğinde rezerv varlıklar 7,2 milyar ABD doları artarak UYP derlenmeye başladığı tarihten bu yana en yüksek seviyesi olan 99,4 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

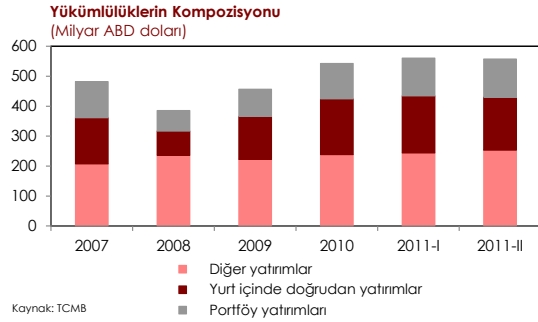
55. Diğer yatırımların alt kalemlerinden bankaların efektif ve mevduatları, yabancı para varlıklardaki 2011 birinci çeyrek sonuna göre 4,9 milyar ABD doları azalışın etkisiyle 20,7 milyar ABD dolarına düşmüştür. Aynı kapsamda, diğer sektörlerin yurt dışındaki varlıkları ise, geçici verilere göre, 2011 yılı ikinci çeyreğinde önemli bir değişiklik göstermemiş ve 21,4 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

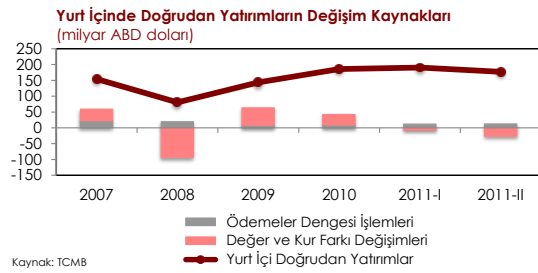
3.2 Yükümlülükler

56. 2011 yılı ikinci çeyreğinde yükümlülük kalemleri bir önceki döneme göre 2,9 milyar ABD doları azalmıştır. Doğrudan

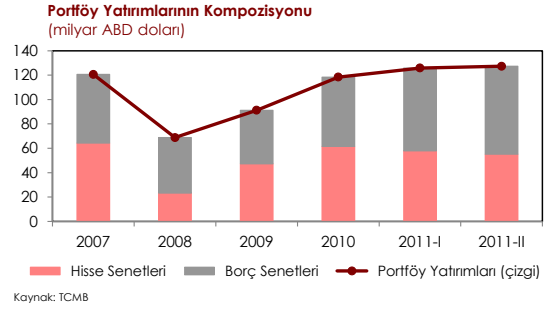
yatırımlar 13,8 milyar ABD doları azalış, portföy yatırımları 1,4 milyar ABD doları, diğer yatırımlar ise 9,5 milyar ABD doları artış göstermiştir. Dönem sonu itibarıyla, 557,5 milyar ABD dolarlık yükümlülük stokunun yüzde 38'ini diğer yatırımların alt kalemleri olan ticari ve diğer krediler, yüzde 32'sini yurt içinde doğrudan yatırımlar, yüzde 23'ünü portföy yatırımları ve yüzde 8'ini ise diğer yatırımların alt kalemi olan mevduat oluşturmuştur.

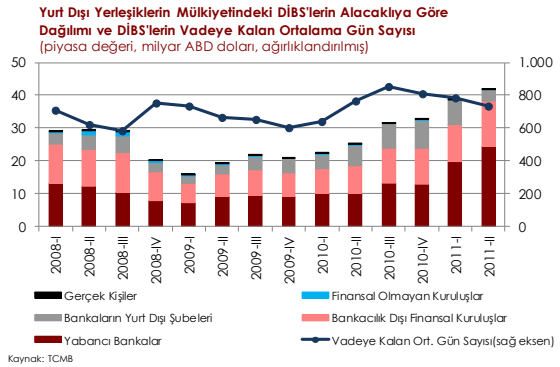
57. 2011 yılı ikinci çeyrek sonu itibarıyla yurt içinde doğrudan yatırım stoku, bir önceki çeyrek sonuna göre yüzde 7,2 oranında ve 13,8 milyar ABD doları azalış ile 176,9 milyar ABD dolarına düşmüştür. Aynı dönemde net yurt içi doğrudan yatırımların ödemeler dengesi kaynaklı olarak 495 milyon ABD doları giriş göstermesine rağmen TL'nin ABD doları karşısında yüzde 5,3, İMKB Ulusal 100 Endeksi'nin ise yüzde 1,8 oranında değer kaybının söz konusu azalışta temel etkenler olduğu anlaşılmaktadır.

58. Portföy yatırımları stokunun yüzde 43,4'ünü oluşturan yurt dışı yerleşiklerin hisse senedi stoku 2011 yılı ikinci çeyrek sonu itibarıyla bir önceki çeyrek sonuna göre yüzde 4,6'lık azalışla 55,2 milyar ABD doları, borç senetleri alt kalemleri olan yurt dışı yerleşiklerin mülkiyetindeki DİBS stoku yüzde 8,4'lük artışla 42,0 milyar ABD doları, Hazine'nin tahvil stoku (yurt içi yerleşiklerce alınan tahvil stoku düşüldükten sonra) ise yüzde 2,5'lük azalış ile 26,3 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

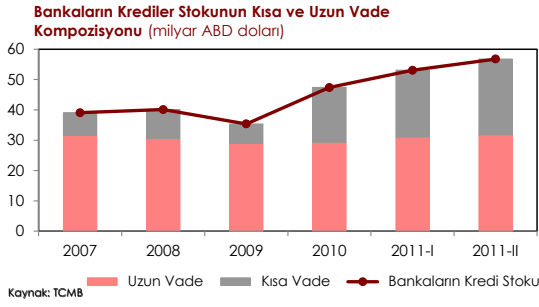

59. Yurt dışında yerleşiklerin mülkiyetindeki DİBS stokunun alacaklıya göre dağılımı incelendiğinde, 2011 yılının ikinci çeyreğinde birinci çeyrek sonuna göre yabancı bankaların ve bankacılık dışı finansal kuruluşların mülkiyetindeki DİBS'ler, sırasıyla 4,8 milyar ABD doları ve 2,7 milyar ABD doları artmışken, yurt içi bankaların yurt dışı şubelerinin mülkiyetindeki DİBS'ler 4,1 milyar ABD doları azalış göstermiştir. Ayrıca, yurt dışında yerleşik kişilerin mülkiyetindeki DİBS'lerin vadeye kalan ortalama gün sayısı, 2011 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki çeyrek sonuna göre sınırlı bir artış göstererek, 737 gün olarak gerçekleşmiştir.

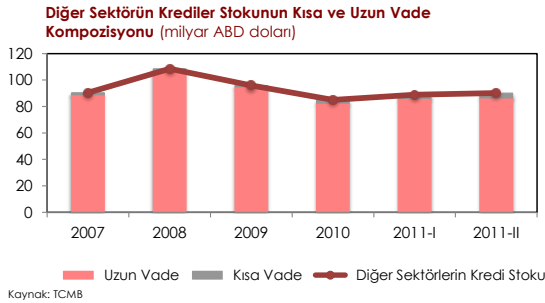

60. 2011 yılı ikinci çeyrek sonu itibarıyla bankaların toplam dış kredi stoku 56,8 milyar ABD doları olmuştur. Bir önceki çeyrek sonuna göre 3,7 milyar ABD dolar tutarındaki artışın 0,7 milyar ABD dolarlık kısmı uzun, 3,0 milyar ABD doları ise kısa vadeli kredi stokundaki artıştan kaynaklanmıştır.

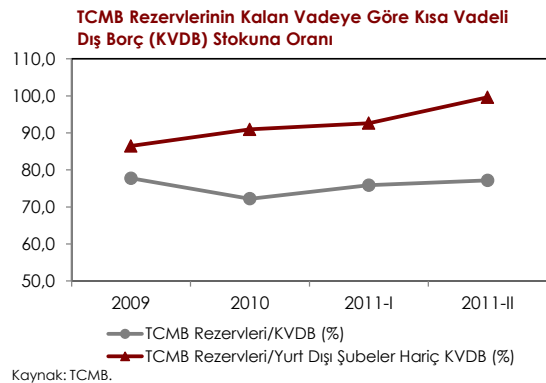

61. Son iki yıldır azalış eğiliminde olan, diğer sektörlerin toplam dış kredi stoku 2011 yılı ikinci çeyrek sonu itibarıyla 1,2 milyar ABD doları artarak 90,1 milyar ABD doları olmuştur. Bu dönemdeki artışın yüzde 73'ünün uzun vadeli kredilerdeki artıştan kaynaklandığı gözlenmektedir.

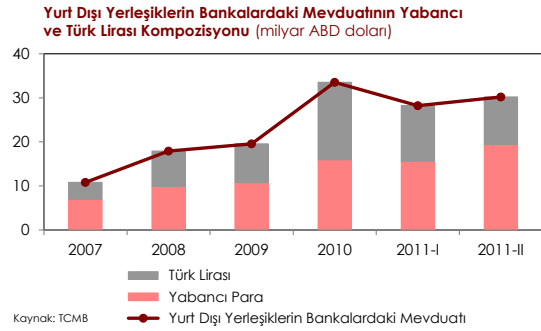

62. 2011 ikinci çeyrek sonu itibarıyla, orijinal vadesine bakılmaksızın vadesine 365 gün veya daha az kalmış dış borç verisi kullanılarak hesaplanan kalan vadeye göre kısa vadeli dış borç (KVDB) stoku, 2010 yıl sonuna göre yüzde 8,1'lik artışla 128,7 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, TCMB rezervlerinin KVDB'ye oranı yüzde 77 seviyesinde iken yurt dışı şube ve iştirakler hariç tutulduğunda söz konusu oran yüzde 100'e yaklaşmaktadır.

63. 2011 yılı ikinci çeyreğinde yurt dışı yerleşiklerin Türkiye'deki mevduatı bir önceki çeyrek sonuna göre 1,8 milyar ABD

doları artmıştır. Yurt dışı yerleşiklerin yurt içi yerleşik bankalardaki TL mevduatında 1,9 milyar ABD dolarlık çıkışa rağmen yabancı para mevduatında 3,8 milyar ABD doları yükseliş söz konusu artışın temel nedeni olmuştur. Yurt dışında yerleşik Türk vatandaşlarının Merkez Bankası'ndaki mevduatı ise aynı dönemde 12,1 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

IV. Ek Tablolar

CARI İŞLEMLER (milyon ABD doları)

	Cari İşlemler										
	Net	Dış Ticaret				Hizmetler		Gelir		Transferler	
		Net	İhracat (FOB)	Bavul Ticareti	İthalat (CIF)	Net	Turizm Geliri	Net	Faiz Gideri	Net	İşçi Gelirleri
(yıllık)											
2006	-32.249	-41.056	85.535	6.408	-139.576	13.555	16.853	-6.656	-6.322	1.908	1.111
2007	-38.434	-46.852	107.272	6.002	-170.063	13.283	18.487	-7.108	-7.477	2.243	1.209
2008	-41.959	-53.021	132.028	6.200	-201.964	17.311	21.951	-8.362	-8.677	2.113	1.431
2009	-13.991	-24.850	102.143	4.783	-140.929	16.749	21.250	-8.189	-7.304	2.299	934
2010	-47.693	-56.445	113.883	4.951	-185.544	14.745	20.807	-7.322	-5.431	1.329	829
(üç aylık)											
2010 II	-10.687	-12.139	28.739	1.278	-44.902	2.878	4.559	-1.699	-1.391	273	171
III	-10.421	-16.653	26.997	1.058	-47.156	7.525	8.575	-1.658	-1.165	365	252
IV	-17.046	-18.797	32.169	1.169	-54.991	3.472	5.260	-2.148	-1.371	427	224
2011 I	-21.933	-20.705	31.424	1.050	-56.060	1.201	3.100	-2.833	-1.051	404	210
II	-23.410	-25.804	34.173	1.070	-63.567	3.719	5.372	-1.627	-1.320	302	220
(aylık)											
2010 Tem	-3.565	-5.346	9.565	329	-16.078	2.321	2.741	-635	-345	95	79
Ağu	-3.023	-5.662	8.523	395	-15.434	2.838	3.198	-332	-373	133	84
Eyl	-3.833	-5.645	8.909	334	-15.644	2.366	2.636	-691	-447	137	89
Ek	-3.394	-5.022	10.964	421	-17.297	2.306	2.685	-840	-427	162	77
Kas	-6.027	-6.517	9.382	386	-17.135	867	1.517	-467	-311	90	64
Ara	-7.625	-7.258	11.823	362	-20.559	299	1.058	-841	-633	175	83
2011 Oca	-6.126	-6.147	9.549	323	-16.903	376	933	-578	-308	223	69
Şub	-6.100	-6.197	10.061	319	-17.519	387	909	-373	-330	83	64
Mar	-9.707	-8.361	11.814	408	-21.638	438	1.258	-1.882	-413	98	77
Nis	-7.774	-7.882	11.872	334	-20.952	671	1.315	-625	-440	62	73
May	-7.966	-8.884	10.942	380	-21.030	1.284	1.875	-507	-365	141	85
Haz	-7.670	-9.038	11.359	356	-21.585	1.764	2.182	-495	-515	99	62
(on iki aylık)											
2010 Tem	-29.974	-40.358	109.657	5.098	-165.181	15.753	21.346	-7.242	-6.093	1.873	871
Ağu	-32.453	-42.151	110.340	5.047	-167.804	14.872	20.730	-7.016	-5.911	1.842	853
Eyl	-35.314	-45.029	110.768	5.065	-170.963	14.770	20.560	-6.851	-5.734	1.796	847
Ek	-39.097	-48.744	111.636	5.011	-175.487	15.007	20.779	-7.190	-5.647	1.830	841
Kas	-43.315	-52.658	112.115	4.993	-180.004	14.929	20.854	-7.182	-5.475	1.596	821
Ara	-47.693	-56.445	113.883	4.951	-185.544	14.745	20.807	-7.322	-5.431	1.329	829
2011 Oca	-50.731	-59.779	115.603	4.868	-190.756	14.869	21.005	-7.283	-5.279	1.462	838
Şub	-54.636	-63.607	117.401	4.730	-196.493	15.042	21.193	-7.532	-5.135	1.461	844
Mar	-60.087	-68.294	119.329	4.555	-203.109	15.076	21.494	-8.338	-4.978	1.469	857
Nis	-63.517	-72.078	121.805	4.491	-209.118	15.483	21.765	-8.378	-4.989	1.456	874
May	-68.544	-77.323	122.947	4.423	-215.422	15.660	22.039	-8.391	-4.913	1.510	901
Haz	-72.810	-81.959	124.763	4.347	-221.774	15.917	22.307	-8.266	-4.907	1.498	906

Kaynak: TCMB.

SERMAYE ve FİNANS HESAPLARI (milyon ABD doları)

Sermaye ve Finans Hesapları															
	Net	Doğrudan Yatırımlar						Diğer Yatırımlar							
		Doğrudan Yatırımlar	Net	Portföy Yatırımları		Net	Efektif ve Mevduat Bankalar	Yükümlülükler							
				Varlıklar	Yükümlülükler			Net	Krediler			Mevduat			
					Hisse Senetleri				Borç Senetleri	Ticari Krediler	Genel Hük	Bankalar	Diğer Sekt.	Merkez B.	Bankalar
(yıllık)															
2006	32.064	19.261	7.415	-3.987	1.939	9.463	11.502	-10.293	24.981	674	-5.223	5.814	18.812	-1.268	5.890
2007	36.677	19.941	833	-1.947	5.138	-2.358	23.943	-3.526	28.912	4.150	-3.901	5.609	26.025	-1.450	-1.873
2008	37.256	16.955	-5.014	-1.244	716	-4.486	24.318	-9.831	36.376	1.590	3.443	3.267	23.258	-1.791	6.190
2009	8.925	6.858	227	-2.711	2.827	111	1.993	6.684	-8.992	-1.095	922	-4.450	-10.375	-901	4.964
2010	43.003	7.816	16.093	-3.524	3.468	16.149	31.959	13.621	24.910	2.131	1.405	12.895	-5.773	-553	14.341
(üç aylık)															
2010 II	12.487	1.150	5.127	1.002	173	3.952	11.414	5.493	7.372	638	486	3.688	-2.129	-85	4.569
III	6.997	2.093	5.154	-2.608	1.803	5.959	2.176	762	3.580	-468	438	1.473	-653	-225	2.756
IV	14.729	3.444	3.017	-1.133	914	3.236	12.603	4.741	11.612	2.164	41	7.977	-398	-207	2.044
2011 I	18.466	3.088	9.334	747	-1.281	9.868	9.966	-1.242	822	-489	-346	4.860	2.560	-215	-5.561
II	17.716	1.960	8.003	1.818	495	5.690	13.587	4.293	9.566	1.715	522	3.824	2.064	-373	1.598
(aylık)															
2010 Tem	2.286	1.173	3.531	-441	571	3.401	-1.815	-3.586	3.040	-229	-71	-775	11	-65	4.072
Ağu	1.000	559	2.622	-783	14	3.391	1.193	1.360	14	-151	864	914	-41	-105	-1.561
Eyl	3.711	361	-999	-1.384	1.218	-833	2.798	2.988	526	-88	-355	1.334	-623	-55	245
Eki	3.697	798	1.972	-480	969	1.483	1.850	1.180	2.717	575	6	2.960	-88	-79	-683
Kas	3.389	734	1.054	-846	730	1.170	3.549	1.459	1.959	576	-429	1.350	7	-66	545
Ara	7.643	1.912	-9	193	-785	583	7.204	2.102	6.936	1.013	464	3.667	-317	-62	2.182
2011 Oca	4.542	-202	2.239	218	-630	2.651	3.368	624	412	-234	46	1.128	431	-68	-894
Şub	5.168	603	2.279	502	-554	2.331	2.245	-1.368	-3.086	-688	-241	6	273	-53	-2.395
Mar	8.756	2.687	4.816	27	-97	4.886	4.353	-498	3.496	433	-151	3.726	1.856	-94	-2.272
Nis	8.021	530	5.333	-285	825	4.793	3.372	2.523	1.262	627	-546	-888	480	-88	1.648
May	3.876	765	464	1.249	-193	-592	5.680	126	5.102	594	-184	3.030	989	-129	722
Haz	5.819	665	2.206	854	-137	1.489	4.535	1.644	3.202	494	1.252	1.682	595	-156	-772
(oniki aylık)															
2010 Tem	31.038	5.846	10.802	-1.488	2.873	9.417	24.591	11.347	11.821	640	1.436	3.520	-10.294	-616	15.169
Ağu	31.148	5.527	12.699	-1.991	2.324	12.366	23.754	11.115	12.121	464	1.807	5.010	-8.299	-525	13.067
Eyl	33.783	5.471	12.496	-3.281	3.625	12.152	25.125	11.679	13.956	598	1.325	7.150	-7.782	-484	12.672
Eki	36.521	5.669	14.518	-3.487	4.303	13.702	26.542	10.729	18.361	971	1.429	10.244	-6.633	-487	12.363
Kas	37.836	6.045	15.448	-3.812	4.892	14.368	29.018	12.390	20.549	1.295	1.110	11.389	-5.438	-522	12.251
Ara	43.003	7.816	16.093	-3.524	3.468	16.149	31.959	13.621	24.910	2.131	1.405	12.895	-5.773	-553	14.341
2011 Oca	46.480	7.213	16.617	-1.654	2.428	15.843	35.630	13.094	27.853	2.289	1.109	15.066	-4.366	-613	13.898
Şub	48.824	7.375	20.754	-1.840	2.076	20.518	35.351	11.516	23.212	2.042	860	15.027	-3.598	-654	9.058
Mar	52.679	9.775	22.632	-1.992	1.609	23.015	36.159	9.754	23.386	1.845	619	17.998	-620	-732	3.808
Nis	53.480	9.894	22.707	-2.434	2.297	22.844	33.779	7.666	22.757	1.892	-686	15.603	580	-793	5.690
May	56.238	10.478	22.593	-1.594	2.605	21.582	37.327	7.404	25.482	2.617	-856	17.181	1.555	-897	5.393
Haz	57.908	10.585	25.508	-1.176	1.931	24.753	38.332	8.554	25.580	2.922	655	18.134	3.573	-1.020	837

Kaynak: TCMB.

İHRACAT ENDEKSLERİ

Birim Değer Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2008				2009				2010				2011					
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II				
Toplam	9,0	9,4	12,4	20,0	13,1	20,7	23,6	24,3	-4,5	16,0	-19,0	-22,4	-21,1	-0,1	-16,6	9,7	6,2	1,5	3,2	4,7	11,2	17,0
Sermaye Mali	12,4	10,3	11,3	17,3	13,0	16,0	17,1	12,5	-3,2	10,8	-7,0	-9,1	-5,9	5,2	-5,0	0,1	-7,6	-7,5	-3,5	-3,7	3,3	14,0
Ara Mali	14,3	14,0	11,8	16,7	14,3	21,8	27,7	36,6	-1,2	22,0	-20,1	-29,3	-31,6	-6,8	-23,5	8,2	11,7	5,0	6,7	7,2	15,0	18,7
Tüketim Mali	3,2	4,1	12,6	23,0	11,4	20,8	21,0	13,3	-8,6	10,4	-14,8	-16,0	-10,1	7,8	-8,4	8,1	2,7	0,7	0,9	2,7	8,2	16,6
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):																						
Motorlu Kara Taşıtlı ve Römorklar	9,7	4,3	7,5	12,6	8,5	13,0	14,3	9,6	-5,1	8,4	-9,2	-8,4	-4,7	5,5	-5,0	3,3	-7,9	-6,1	-4,9	-4,1	0,3	12,6
Ana Metal Sanayi	24,1	26,4	13,0	12,2	18,7	27,2	41,4	79,5	8,0	43,0	-29,4	-46,7	-54,8	-20,8	-42,4	9,6	30,9	17,5	18,0	19,3	24,5	16,2
Giyim Eşyası	0,3	0,9	12,2	17,3	7,4	19,8	19,3	9,1	-9,9	10,0	-15,4	-18,3	-10,3	6,5	-10,5	4,1	1,1	-1,3	0,9	0,7	12,7	23,1
Tekstil Ürünleri	7,7	7,8	10,6	14,7	10,3	11,9	12,2	7,9	-7,6	5,7	-11,6	-13,7	-9,8	3,9	-7,9	4,8	4,1	4,9	7,5	5,3	18,2	26,2
Makine ve Teçhizat	12,4	13,5	13,3	17,7	14,4	16,5	17,5	13,9	-4,5	10,3	-10,6	-13,8	-9,0	4,0	-7,5	3,2	-2,1	-5,2	-1,3	-1,3	3,4	14,4
Gıda Ürünleri ve İçecek	-1,3	3,5	21,1	39,4	16,5	46,0	44,2	26,7	-3,5	24,6	-19,5	-23,5	-19,1	-3,8	-16,2	2,9	2,5	3,5	9,0	4,9	17,8	24,4
Kimyasal Madde ve Ürünler	8,3	7,5	7,7	12,8	9,0	17,1	18,8	19,9	4,6	15,2	-8,9	-13,5	-11,5	-0,3	-8,6	6,3	8,0	2,6	2,8	4,5	9,9	14,6
Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizatı Hariç)	17,5	14,0	12,3	13,7	14,8	18,1	21,0	24,4	4,6	16,4	-7,6	-16,2	-21,1	-6,3	-13,3	-2,3	-2,8	0,4	-1,7	-1,6	5,7	14,4
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	9,5	8,8	12,8	17,8	11,9	17,8	17,4	15,3	1,3	12,9	-7,5	-9,9	-11,9	-1,3	-7,8	-0,7	-2,6	1,2	0,7	-0,3	10,5	19,8
Elektrikli Makina ve Cihazlar	19,9	13,9	11,1	13,2	14,0	17,1	18,0	12,5	-2,1	10,9	-12,6	-15,9	-12,2	2,9	-9,8	5,1	0,8	-2,8	-1,6	1,8	10,5	13,5
Rafine Edilmiş Petrol,Kök Köm., ve Nükleer Yak.	-5,2	5,2	7,4	49,8	15,6	62,0	60,4	67,8	-24,7	35,5	-44,5	-48,0	-44,2	13,1	-33,8	52,8	32,8	12,5	13,5	20,9	24,3	42,6
Metallik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	4,9	5,9	9,1	12,7	8,3	14,5	20,8	12,5	-5,1	10,8	-12,7	-21,6	-16,6	-3,8	-14,6	-0,2	0,2	-1,7	-1,8	-0,9	1,3	6,6
Mobilya	64,0	57,8	61,0	74,3	64,9	26,9	26,9	26,0	3,0	19,5	-4,2	-3,3	-1,0	15,0	1,7	18,1	11,7	10,8	14,8	14,2	15,1	22,1
Tarım ve hayvancılık	-3,9	3,9	25,2	43,5	20,4	22,6	20,5	-3,5	-18,3	-2,0	-12,4	-16,9	14,5	12,4	2,9	19,2	19,5	-3,5	2,3	3,3	4,8	7,3

Kaynak: TÜİK.

Miktar Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2008				2009				2010				2011					
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II				
Toplam	14,4	13,5	10,8	7,4	11,1	18,3	9,1	9,8	-9,1	6,2	-8,8	-15,9	-11,8	8,5	-7,2	-3,2	16,4	4,8	7,4	7,0	9,0	1,8
Sermaye Mali	39,1	25,5	34,5	27,8	31,2	23,6	25,2	16,1	-20,6	9,8	-40,8	-38,1	-33,1	-0,5	-30,0	15,5	16,6	10,5	3,7	10,6	12,4	8,4
Ara Mali	14,9	15,9	13,9	13,5	14,5	29,4	14,5	15,1	-3,3	12,4	0,7	-14,8	-11,7	10,0	-4,0	-13,5	21,0	7,2	8,7	6,4	9,8	0,1
Tüketim Mali	10,6	7,7	3,0	-2,5	4,2	4,7	-2,7	0,4	-11,8	-2,4	-16,2	-9,4	-3,9	8,7	-5,5	14,2	12,1	0,8	7,2	8,5	8,1	1,6
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):																						
Motorlu Kara Taşıtlı ve Römorklar	26,1	24,8	21,0	23,0	23,6	34,9	16,8	12,1	-37,1	4,9	-50,6	-43,1	-27,8	26,4	-29,9	50,1	24,9	5,9	7,4	19,9	7,7	9,3
Ana Metal Sanayi	5,9	16,9	6,1	17,2	11,4	77,8	23,0	24,5	12,4	28,0	53,6	-8,9	-15,6	7,1	16,3	-54,1	20,1	-5,2	-2,8	-19,7	3,3	-14,5
Giyim Eşyası	13,5	18,6	3,0	-2,2	8,0	-2,9	-15,9	-9,5	-15,8	-11,4	-14,6	-5,7	-12,0	7,4	-6,7	8,1	11,0	12,0	7,0	10,1	0,4	-4,5
Tekstil Ürünleri	9,0	6,4	6,1	2,3	5,8	7,9	1,1	-0,4	-10,2	-0,9	-21,6	-13,1	-7,8	9,0	-8,3	16,7	10,4	4,6	4,9	8,7	5,1	4,3
Makine ve Teçhizat	27,0	20,3	14,8	8,8	16,8	16,6	14,4	13,8	-2,3	10,6	-15,4	-16,5	-13,4	4,9	-10,7	9,1	18,4	16,7	11,4	13,9	17,7	10,5
Gıda Ürünleri ve İçecek	9,7	1,5	7,1	-5,5	2,4	-7,8	-4,0	4,6	8,5	0,7	15,2	21,0	2,2	2,9	9,3	0,5	4,2	10,3	15,0	7,9	12,1	15,3
Kimyasal Madde ve Ürünler	10,4	5,6	5,3	6,8	7,0	12,7	13,6	14,9	-12,0	6,9	-22,2	-11,1	-8,8	23,2	-5,8	42,8	22,8	21,8	24,2	26,9	10,5	12,1
Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizatı Hariç)	12,8	18,8	8,7	7,2	10,8	20,9	21,4	13,1	-8,4	11,7	-18,8	-19,0	-4,6	19,4	-6,8	16,7	18,0	8,1	10,7	13,1	22,2	12,7
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	27,4	22,0	12,5	6,5	16,6	9,3	10,1	14,8	-5,9	7,1	-19,0	-13,5	-9,6	13,7	-7,9	28,1	25,1	14,5	20,3	21,4	21,6	14,3
Elektrikli Makina ve Cihazlar	37,4	33,9	25,9	18,7	27,8	16,0	12,0	13,8	-3,4	9,2	-12,8	-16,6	-14,5	9,6	-8,6	10,4	29,2	16,8	18,0	17,8	19,2	4,9
Rafine Edilmiş Petrol,Kök Köm., ve Nükleer Yak.	23,1	19,1	21,7	34,9	25,2	23,5	8,4	24,3	-9,9	9,8	-48,2	-25,0	-11,4	-15,6	-25,2	17,0	2,1	-31,9	4,4	3,1	36,0	12,0
Metallik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	10,6	10,7	12,1	15,9	12,3	13,3	30,9	15,3	-0,1	14,9	-2,1	-7,4	4,6	15,9	2,1	17,3	5,7	0,7	5,8	6,8	-2,0	-2,3
Mobilya	-19,6	-14,1	-18,0	-26,2	-20,1	-1,6	-8,0	-1,3	-10,3	-5,3	-25,7	-20,8	-23,3	-17,6	-21,8	5,8	4,1	-2,7	7,2	7,5	9,0	2,0
Tarım ve hayvancılık	12,7	-16,8	-18,8	-12,1	-10,6	-14,8	0,8	14,5	17,5	7,7	18,3	17,0	6,6	4,8	7,7	4,6	15,0	14,2	-5,8	10,0	8,2	-15,0

Kaynak: TÜİK.

İTHALAT ENDEKSLERİ

Birim Değer Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007				2008				2008				2009				2009				2010				2010		2011	
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II		
Toplam	8,3	7,2	7,0	15,7	9,8	22,8	28,5	29,6	2,3	20,6	-16,8	-27,1	-25,9	-7,1	-20,1	7,8	13,3	6,9	7,5	9,0	14,1	19,4										
Sermaye Mali	5,8	5,1	5,1	10,4	6,8	9,9	7,4	5,4	-7,3	3,5	-9,3	-14,6	-4,3	5,6	-6,4	2,0	3,8	-8,0	-6,8	-1,5	-1,3	7,7										
Ara Mali	9,9	8,0	7,8	17,2	10,8	26,8	35,5	37,7	6,6	26,5	-18,5	-31,5	-31,5	-12,2	-24,4	8,8	18,2	12,1	13,0	13,2	19,3	23,6										
Tüketim Mali	4,3	6,4	4,5	12,7	7,8	16,3	14,6	12,9	-5,8	8,8	-12,3	-11,5	-8,5	7,1	-6,9	6,3	-1,4	-4,1	-2,5	-1,0	2,6	10,5										
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):																																
Kimyasal Madde ve Ürünler	6,3	7,0	8,1	12,5	8,6	19,0	19,5	21,9	1,8	15,3	-23,1	-25,2	-26,9	-12,1	-22,3	10,9	10,4	7,8	8,3	9,1	12,6	20,0										
Hampetrol ve Doğalgaz	-1,3	-3,3	1,9	27,2	6,1	50,3	66,1	57,5	11,4	45,4	-24,9	-44,7	-42,7	-21,1	-34,6	10,2	31,0	18,7	14,6	18,1	21,8	32,5										
Ana Metal Sanayi	26,0	16,5	11,5	15,3	16,3	20,3	28,7	38,4	7,3	24,5	-20,3	-33,0	-33,4	-11,9	-25,6	17,4	28,5	19,6	20,5	21,3	22,4	20,2										
Makine ve Teçhizat	7,5	1,0	2,4	9,8	5,3	10,2	14,1	11,4	-4,4	7,4	-6,6	-11,2	-6,0	6,4	-6,5	-0,8	-5,1	-11,4	-9,4	-5,4	-1,7	9,0										
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	-3,9	5,1	6,9	40,4	12,4	58,3	64,0	61,7	-7,0	40,2	-46,6	-52,7	-47,3	-14,9	-41,9	45,3	43,6	17,0	19,1	29,0	30,4	41,1										
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	8,7	6,9	5,1	10,1	8,6	12,8	12,2	7,5	-8,1	5,6	-6,2	-8,0	-0,9	12,1	-1,4	-0,7	-8,0	-8,9	-4,6	-5,6	3,5	15,0										
Elektrikli Makina ve Cihazlar	-4,2	-2,2	6,2	12,4	3,5	10,5	11,0	1,9	-10,3	3,0	-12,8	-13,0	-4,7	7,1	-6,3	4,9	3,4	-7,2	-3,8	0,3	-2,6	-0,1										
Tarım ve Hayvancılık	6,2	8,8	11,3	24,5	13,0	38,6	45,9	39,3	8,5	32,5	-14,3	-25,8	-20,6	-3,9	-16,5	14,2	24,1	19,9	32,5	20,9	40,3	42,2										
Atık ve hurdalar	31,4	32,4	20,0	25,6	26,2	40,2	64,7	102,4	-0,2	56,2	-34,2	-55,7	-58,9	-13,8	-46,2	20,4	66,1	27,0	30,7	35,8	38,9	11,9										
Tekstil Ürünleri	5,6	3,5	2,9	5,2	4,2	7,5	8,2	5,5	-0,9	5,0	-2,2	-2,9	-3,9	1,0	-2,3	3,1	3,5	7,1	8,6	6,1	16,1	19,2										
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	5,3	13,7	4,0	12,1	8,7	12,8	1,1	8,6	3,2	5,1	4,6	-8,9	11,8	9,2	9,2	6,0	21,7	-6,9	2,3	3,7	-2,7	10,9										
Tıbbi ve Optik aletler	3,3	7,4	16,0	2,0	7,3	0,4	3,1	-4,0	-14,3	-4,3	-8,4	-14,7	-7,0	3,8	-7,3	2,1	-2,5	-5,9	-6,5	-2,7	3,7	12,2										
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	9,7	7,1	6,2	14,5	9,6	14,2	15,6	12,7	-2,8	9,7	-5,2	-9,9	-5,3	6,8	-3,6	3,2	0,1	-0,9	2,4	0,6	4,8	16,0										
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	11,1	2,3	1,3	8,7	6,4	13,1	16,4	12,4	-3,3	8,6	-4,1	-5,6	-3,3	10,7	-1,9	-2,4	-7,8	-6,5	-7,3	-4,7	1,0	10,5										
Kağıt ve Kağıt Ürünleri	11,3	8,3	8,4	11,8	9,9	12,2	13,4	11,8	0,8	9,5	-11,5	-21,0	-23,2	-11,8	-17,4	-2,2	9,7	20,2	17,7	11,4	15,3	14,5										

Kaynak: TÜİK.

Miktar Endeksi (2003=100, Yıllık % Değişim)

	2007				2007				2008				2008				2009				2009				2010				2010		2011	
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II		
Toplam	10,1	8,3	16,2	16,6	12,8	13,7	4,7	0,4	-22,3	-1,5	-29,4	-18,9	-10,7	13,1	-12,7	23,7	18,3	15,6	26,6	20,5	27,6	18,5										
Sermaye Mali	-0,5	9,0	20,5	25,2	14,2	24,0	4,3	2,0	-19,1	0,1	-30,5	-16,9	-19,4	-5,6	-18,2	21,9	20,4	33,4	71,2	36,3	53,2	52,0										
Ara Mali	14,6	10,2	15,4	13,5	13,3	10,1	3,4	-0,2	-24,2	-2,9	-30,9	-20,9	-10,1	16,9	-13,4	24,3	17,6	10,4	17,1	16,4	21,1	11,2										
Tüketim Mali	-4,0	-7,2	17,0	31,3	8,5	25,6	17,7	3,5	-16,5	5,6	-20,7	-8,3	-3,9	20,8	-3,7	29,4	23,1	29,0	35,4	29,4	39,3	26,8										
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):																																
Kimyasal Madde ve Ürünler	10,4	13,0	12,6	11,9	12,0	9,5	3,6	-0,5	-16,6	-0,9	-16,8	-9,6	9,0	29,5	1,8	27,2	23,3	5,8	11,2	15,8	20,0	9,3										
Hampetrol ve Doğalgaz	19,3	5,7	2,9	1,0	6,9	2,4	1,7	6,9	-15,2	-1,8	-24,7	-23,9	-20,5	-8,4	-19,5	1,3	7,4	7,0	26,6	10,3	25,5	12,3										
Ana Metal Sanayi	19,4	9,7	29,4	13,2	18,0	11,0	-2,5	-0,4	-42,9	-7,8	-52,1	-40,4	-33,4	23,3	-32,6	36,5	13,2	8,9	11,7	15,5	29,2	13,4										
Makine ve Teçhizat	7,9	14,0	14,5	22,3	14,8	13,0	-5,1	-8,0	-25,2	-7,4	-32,0	-22,9	-25,0	-8,7	-21,2	16,4	21,3	51,9	42,5	30,8	45,3	53,9										
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	9,2	0,0	21,7	29,5	14,7	5,5	21,3	-7,1	-4,1	4,0	18,7	24,7	40,0	39,7	30,0	11,2	1,9	-6,0	6,5	2,2	-5,8	-7,4										
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	-10,8	-11,4	9,9	38,4	5,5	28,0	15,4	0,1	-38,2	-2,7	-56,8	-34,2	-22,5	3,0	-29,6	71,6	36,1	43,8	73,6	54,4	57,8	38,1										
Elektrikli Makina ve Cihazlar	7,0	33,3	28,3	25,8	23,7	45,2	15,8	7,1	-5,9	13,0	-25,7	-7,4	3,5	14,5	-3,9	38,3	20,0	25,5	20,9	23,6	18,1	19,7										
Tarım ve Hayvancılık	48,6	60,1	48,1	35,8	47,4	13,4	8,8	-3,9	6,3	6,7	-23,1	-20,2	-7,1	1,9	-13,4	31,0	20,4	13,3	-1,9	16,3	15,9	9,1										
Atık ve hurdalar	45,9	14,1	0,3	11,9	17,1	2,2	19,7	13,1	-30,7	0,8	-41,3	-25,7	12,4	36,5	-10,5	31,1	19,5	3,7	41,7	22,8	27,0	7,0										
Tekstil Ürünleri	17,7	27,9	19,9	20,7	21,6	7,4	-7,9	-11,6	-21,4	-8,9	-38,3	-27,4	-5,4	26,1	-12,7	51,1	51,3	24,9	13,3	31,4	21,6	9,6										
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	4,2	7,4	22,2	8,7	10,7	9,7	-4,6	-20,9	-34,0	-13,0	-46,0	-8,5	-14,0	12,1	-20,3	33,1	-11,0	8,4	15,7	11,1	24,3	28,6										
Tıbbi ve Optik aletler	-2,6	5,1	7,8	28,7	10,0	41,4	23,0	23,7	-3,0	19,5	-26,3	-17,0	-16,9	8,7	-12,6	31,0	26,0	29,6	25,4	26,2	22,1	20,1										
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	6,0	6,6	16,1	16,4	11,1	19,0	7,4	-1,3	-18,4	1,0	-41,2	-26,3	-13,5	12,7	-18,6	52,1	33,9	19,9	15,5	27,6	31,9	22,8										
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	1,5	8,8	9,0	19,4	9,1	30,1	22,3	13,3	-7,5	14,0	-30,2	-25,4	-26,2	-13,8	-23,5	37,0	17,6	28,0	37,5	27,3	22,3	25,5										
Kağıt ve Kağıt Ürünleri	5,3	15,5	15,9	8,3	11,4	10,5	-1,9	-7,3	-10,7	-2,8	-25,5	-0,9	6,8	24,5	0,6	43,9	22,7	13,1	-0,4	17,5	5,0	10,6										

Kaynak: TÜİK.

İhracat (milyon ABD doları)

Ocak-Haziran dönemi itibarıyla

	Değişim		Katkı		İhracat payı		Endeksler (% artış)		
	2010	2011	%	%	\$	2010	2011	fiyat	miktar
Toplam	54.717	65.598	19,9					14,0	5,2
Sermaye Mali	5.797	6.943	19,8	2,1	1147	10,6	10,6	8,1	10,3
Ara Mali	27.318	33.283	21,8	10,9	5965	49,9	50,7	16,8	4,5
Tüketim Mali	21.401	25.138	17,5	6,8	3736	39,1	38,3	12,1	4,7
Diğer	201	234	16,3	0,1	33	0,4	0,4	-	-
Önemli Fasıllar (ISIC Rev.3'e göre):									
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	7.520	8.629	14,7	2,0	1109	13,7	13,2	5,9	-2,2
Ana Metal Sanayi	7.558	8.384	10,9	1,5	826	13,8	12,8	20,3	-6,6
Giyim Eşyası	5.241	6.033	15,1	1,4	793	9,6	9,2	17,6	17,2
Tekstil Ürünleri	4.884	6.245	27,9	2,5	1361	8,9	9,5	22,2	13,7
Makine ve Teçhizat	4.280	5.302	23,9	1,9	1022	7,8	8,1	8,6	0,0
Gıda Ürünleri ve İçecek	2.925	4.023	37,5	2,0	1098	5,3	6,1	21,0	11,9
Kimyasal Madde ve Ürünler	2.641	3.299	24,9	1,2	658	4,8	5,0	11,7	0,3
Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizatı Hariç)	2.318	2.987	28,9	1,2	669	4,2	4,6	9,9	0,0
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	2.262	3.064	35,5	1,5	802	4,1	4,7	14,8	8,5
Elektrikli Makina ve Cihazlar	2.250	2.808	24,8	1,0	558	4,1	4,3	11,3	0,0
Rafine Edilmiş Petrol,Kök Köm., ve Nükleer Yak.	1.872	3.073	64,2	2,2	1201	3,4	4,7	34,1	5,3
Metallik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	1.973	2.006	1,7	0,1	33	3,6	3,1	3,9	0,0
Mobilya	1.518	1.895	24,9	0,7	378	2,8	2,9	18,9	-3,2
Tarım ve hayvancılık	2.349	2.414	2,8	0,1	65	4,3	3,7	6,3	-3,2
Diğer Ulaşım Araçları	917	1.007	9,7	0,2	89	1,7	1,5	0,0	0,0

Kaynak: TÜİK.

İhracat – Ülke Dağılımı (milyon ABD doları)

Ocak-Haziran itibarıyla

	2010		2011		%	Katkı	
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Değişim	%
Toplam	54.717		65.598		19,9		
Avrupa Birliği Ülkeleri (27)	25.119	45,9	31.575	48,1	25,7	11,8	6.456
Diğer Ülkeler	28.602	52,3	32.827	50,0	14,8	7,7	4.225
Avrupa (A.B Hariç)	5.700	10,4	6.008	9,2	5,4	0,6	308
Kuzey Afrika	3.821	7,0	3.136	4,8	-17,9	-1,3	-685
Yakın ve Orta Doğu	10.798	19,7	13.092	20,0	21,2	4,2	2.294
Diğer Asya	4.153	7,6	4.879	7,4	17,5	1,3	726
Diğer	4.129	7,5	5.712	8,7	38,3	2,9	1.583
Türkiye Serbest Bölgeleri	996	1,8	1.196	1,8	20,0	0,4	199
Seçilmiş Ülkeler (İlk 20)							
Almanya	5.170	9,4	5.693	8,7	10,1	1,0	523
İtalya	3.310	6,0	3.605	5,5	8,9	0,5	295
İngiltere	3.211	5,9	3.143	4,8	-2,1	-0,1	-67
Irak	2.659	4,9	3.027	4,6	13,8	0,7	367
Fransa	3.117	5,7	2.899	4,4	-7,0	-0,4	-218
Rusya Federasyonu	1.994	3,6	2.372	3,6	19,0	0,7	378
A.B.D.	1.713	3,1	1.873	2,9	9,3	0,3	160
İspanya	1.717	3,1	1.661	2,5	-3,3	-0,1	-56
B.A.E.	1.604	2,9	1.617	2,5	0,8	0,0	13
Hollanda	1.179	2,2	1.336	2,0	13,4	0,3	158
İran	1.312	2,4	1.434	2,2	9,3	0,2	122
Romanya	1.247	2,3	1.180	1,8	-5,3	-0,1	-66
Belçika	981	1,8	1.067	1,6	8,7	0,2	86
Mısır	1.275	2,3	980	1,5	-23,2	-0,5	-295
İsrail	984	1,8	963	1,5	-2,2	0,0	-21
Suudi Arabistan	1.180	2,2	980	1,5	-17,0	-0,4	-200
Çin	1.096	2,0	863	1,3	-21,3	-0,4	-233
Azerbaycan	714	1,3	730	1,1	2,3	0,0	17
Suriye	824	1,5	694	1,1	-15,8	-0,2	-131
Polonya	697	1,3	722	1,1	3,5	0,0	25

Kaynak: TÜİK.

İthalat

(milyon ABD doları)

Ocak-Haziran dönemi itibarıyla

			Değişim		Katkı		İthalat payı		Endeksler (% artış)	
	2010	2011	%	%	\$	2010	2011	fiyat	miktar	
Toplam	83.398	119.629	43,4					16,5	22,9	
Sermaye Mali	11.912	18.823	58,0	8,3	6911	14,3	15,7	2,5	53,0	
Ara Mali	60.378	84.995	40,8	29,5	24616	72,4	71,0	21,3	15,9	
Tüketim Mali	10.856	15.353	41,4	5,4	4497	13,0	12,8	6,3	32,5	
Diğer	252	459	82,2	0,2	207	0,3	0,4	-	-	
Önemli Fasıllar (ISIC Rev .3'e göre):										
Kimyasal Madde ve Ürünler	12.992	17.279	33,0	5,1	4287	15,6	14,4	15,9	14,6	
Hampetrol ve Doğalgaz*	10.666	16.025	50,2	6,4	5359	12,8	13,4	27,3	18,7	
Ana Metal Sanayi	8.162	11.959	46,5	4,6	3798	9,8	10,0	21,2	21,2	
Makine ve Teçhizat	6.893	10.798	56,7	4,7	3905	8,3	9,0	2,6	50,6	
Rafine edilmiş petrol, Kok köm., nükl. Yak.	6.469	8.265	27,8	2,2	1797	7,8	6,9	35,8	-6,7	
Motörlü Kara Taşıtı ve Römorklar	6.418	10.313	60,7	4,7	3895	7,7	8,6	8,4	46,7	
Elektrikli Makina ve Cihazlar	3.790	4.449	17,4	0,8	659	4,5	3,7	-1,5	18,9	
Tarım ve Hayvancılık	3.220	5.110	58,7	2,3	1890	3,9	4,3	41,1	12,5	
Atık ve hurdalar	3.472	4.895	41,0	1,7	1423	4,2	4,1	24,4	15,5	
Tekstil Ürünleri	2.746	3.718	35,4	1,2	972	3,3	3,1	17,5	15,3	
Radyo, TV, Haberleşme Teçhizatı ve Cih.	2.458	3.236	31,7	0,9	778	2,9	2,7	3,6	27,0	
Tıbbi ve Optik aletler	1.784	2.334	30,9	0,7	551	2,1	2,0	7,7	20,9	
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	1.635	2.294	40,4	0,8	660	2,0	1,9	10,1	26,8	
Metal Eşya Sanayi (Mak. & Teçh. hariç)	1.479	1.939	31,1	0,6	460	1,8	1,6	5,6	23,7	
Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1.541	1.910	23,9	0,4	368	1,8	1,6	15,0	8,1	

Kaynak: TÜİK.

İthalat – Ülke Dağılımı

(milyon ABD doları)

Ocak-Haziran itibarıyla

	2010		2011		%	Katkı	
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Değişim	%
Toplam	83.398		119.629		43,4		
Avrupa Birliği Ülkeleri (27)	32.435	38,9	46.706	39,0	44,0	17,1	14.271
Diğer Ülkeler	50.527	60,6	72.383	60,5	43,3	26,2	21.857
Avrupa (A.B Hariç)	14.230	17,1	16.836	14,1	18,3	3,1	2.607
Kuzey Amerika	5.758	6,9	9.270	7,7	61,0	4,2	3.512
Yakın ve Orta Doğu	7.037	8,4	12.540	10,5	78,2	6,6	5.503
Diğer Asya	18.557	22,3	26.815	22,4	44,5	9,9	8.258
Diğer	4.944	5,9	6.921	5,8	40,0	2,4	1.977
Türkiye Serbest Bölgeleri	208	0,2	260	0,2	25,0	0,1	52
Seçilmiş Ülkeler (ilk 20)							
Almanya	7.576	9,1	11.902	9,9	57,1	5,2	4.326
Çin	7.713	9,2	10.725	9,0	39,1	3,6	3.012
Rusya Federasyonu	10.405	12,5	10.887	9,1	4,6	0,6	481
A.B.D.	5.269	6,3	8.581	7,2	62,9	4,0	3.312
İtalya	4.713	5,7	6.948	5,8	47,4	2,7	2.235
İran	3.187	3,8	6.049	5,1	89,8	3,4	2.862
Fransa	3.719	4,5	5.022	4,2	35,1	1,6	1.304
İspanya	2.127	2,6	3.179	2,7	49,5	1,3	1.052
Hindistan	1.577	1,9	3.014	2,5	91,1	1,7	1.436
Güney Kore	1.892	2,3	3.003	2,5	58,7	1,3	1.111
İngiltere	2.143	2,6	2.846	2,4	32,8	0,8	703
Ukrayna	2.046	2,5	2.762	2,3	35,0	0,9	716
Hollanda	1.362	1,6	2.022	1,7	48,4	0,8	660
Belçika	1.463	1,8	2.064	1,7	41,2	0,7	602
Japonya	1.446	1,7	1.957	1,6	35,3	0,6	510
İsviçre	957	1,1	2.070	1,7	116,3	1,3	1.113
Romanya	1.619	1,9	1.973	1,6	21,9	0,4	354
Polonya	1.132	1,4	1.795	1,5	58,5	0,8	663
Suudi Arabistan	969	1,2	1.631	1,4	68,3	0,8	662
Irak	576	0,7	1.270	1,1	120,3	0,8	693

Kaynak: TÜİK.

Hizmetler Hesabı
(milyon ABD doları)

	2010				2010	2011	
	I	II	III	IV		I	II
Hizmetler hesabı	870	2.878	7.525	3.472	14.745	1.201	3.719
Toplam gelir	4.950	7.971	12.448	8.810	34.179	6.094	9.097
Toplam gider	-4.080	-5.093	-4.923	-5.338	-19.434	-4.893	-5.378
Taşımacılık	-8	37	610	95	734	22	251
Gelir	1.642	2.323	2.721	2.336	9.022	2.044	2.472
Gider	-1.650	-2.286	-2.111	-2.241	-8.288	-2.022	-2.221
Navlun	-453	-581	-694	-722	-2.450	-701	-700
Gelir	765	945	772	918	3.400	837	841
Gider	-1.218	-1.526	-1.466	-1.640	-5.850	-1.538	-1.541
Diğer Taşımacılık	445	618	1.304	817	3.184	723	951
Gelir	877	1.378	1.949	1.418	5.622	1.207	1.631
Gider	-432	-760	-645	-601	-2.438	-484	-680
Turizm	1.423	3.389	7.269	3.900	15.981	1.904	4.046
Gelir	2.413	4.559	8.575	5.260	20.807	3.100	5.372
Gider	-990	-1.170	-1.306	-1.360	-4.826	-1.196	-1.326
İnşaat hizm.	211	209	175	264	859	102	179
Finansal hizm.	-50	-76	-61	-47	-234	-244	-131
Gelir	118	123	98	151	490	108	163
Gider	-168	-199	-159	-198	-724	-352	-294
Sigorta hizm.	-141	-85	-86	-157	-469	-162	-107
Gelir	155	184	186	194	719	221	220
Gider	-296	-269	-272	-351	-1.188	-383	-327
Diğer Hizmetler	-565	-596	-382	-508	-2.051	-509	-544
Gelir	411	573	693	680	2.357	431	666
Gider	-976	-1.169	-1.075	-1.188	-4.408	-940	-1.210

Kaynak: TCMB.

Turizm İstatistikleri

	2010				2010	2011	
	I	II	III	IV		I	II
Turizm Gelirleri (milyon ABD doları)	2.413	4.559	8.575	5.260	20.807	3.100	5.372
Çıkış yapan yabancı ziyaretçiler (bin kişi)	3.107	7.638	11.742	6.023	28.511	3.599	8.504
ortalama harcama (ABD doları)	559	480	550	618	546	622	528
Çıkış yapan vatandaş ziyaretçiler (bin kişi)	645	736	2.119	1.017	4.517	799	834
ortalama harcama (ABD doları)	1.048	1.212	1.001	1.514	1.158	1.077	1.061
Turizm Giderleri (milyon ABD doları)	990	1.169	1.306	1.360	4.826	1.196	1.326
Giriş yapan vatandaş ziyaretçiler (bin kişi)	1.294	1.712	1.837	1.714	6.557	1.647	1.886
ortalama harcama (ABD doları)	765	683	711	794	736	727	703

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Gelir Hesabı

(milyon ABD doları)

	2010				2010	2011	
	I	II	III	IV		I	II
Gelir Hesabı	-1.817	-1.699	-1.658	-2.148	-7.322	-2.833	-1.627
Ücret Ödemeleri (net)	-27	-30	-35	-38	-130	-39	-37
Yatırım Geliri (net)	-1.790	-1.669	-1.623	-2.110	-7.192	-2.794	-1.590
Toplam gelir	1.810	795	1.066	761	4.432	1.185	982
Toplam gider	-3.600	-2.464	-2.689	-2.871	-11.624	-3.979	-2.572
Doğrudan Yatırımlar	-163	-621	-458	-1.122	-2.364	-1.377	-656
Gelir	616	29	13	22	680	177	29
Gider	-779	-650	-471	-1.144	-3.044	-1.554	-685
Portföy Yatırımları	-341	100	-295	45	-491	-598	61
Gelir	976	523	758	401	2.658	776	628
Gider	-1.317	-423	-1.053	-356	-3.149	-1.374	-567
Diğer Yatırımlar	-1.286	-1.148	-870	-1.033	-4.337	-819	-995
Faiz geliri	218	243	295	338	1.094	232	325
Faiz gideri	-1.504	-1.391	-1.165	-1.371	-5.431	-1.051	-1.320
Uzun vade	-1.439	-1.316	-1.075	-1.281	-5.111	-953	-1.166
Merkez Bankası	-65	-61	-49	-60	-235	-56	-55
Genel Hükümet	-332	-207	-183	-237	-959	-198	-225
Bankalar	-203	-169	-169	-282	-823	-121	-165
Diğer Sektör	-839	-879	-674	-702	-3.094	-578	-721
Kısa vade	-65	-75	-90	-90	-320	-98	-154

Kaynak: TCMB.

Dış Finansman İhtiyacı ve Finansman Kaynakları (milyar ABD doları)

	2010				2010	2011		2011
	I	II	III	IV		I	II	
Finansman İhtiyacı	-21,5	-24,1	-25,2	-34,5	-105,3	-20,2	-32,9	-53,1
Cari İşlemler Dengesi (Cari Transferler Hariç)	-9,8	-11,0	-10,8	-17,5	-49,0	-22,3	-23,7	-46,0
Borç Senedi ve Kredi Geri Ödemeleri	-11,7	-12,7	-9,6	-12,2	-46,2	-9,0	-10,8	-19,7
Borç Senetleri (Yurtdışı)	-1,4	-1,2	0,0	0,0	-2,6	-1,0	-0,8	-1,8
Uzun Vadeli Krediler	-10,3	-11,5	-9,6	-12,2	-43,6	-8,0	-10,0	-18,0
Ticari Krediler	-0,1	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	-0,5	-1,7	-1,2	-1,9	-5,3	-1,0	-1,6	-2,6
(IMF)	0,0	-0,7	-0,7	-0,8	-2,2	-0,5	-0,6	-1,1
Bankalar	-1,3	-0,7	-2,5	-2,2	-6,7	-1,3	-2,0	-3,2
Diğer Sektörler	-8,4	-9,0	-5,9	-8,0	-31,2	-5,6	-6,4	-12,0
Diğer Varlıklar (- artışa işaret etmektedir) 1/	0,0	-0,4	-4,8	-4,9	-10,1	11,1	1,5	12,7
Finansman Kaynakları	21,5	24,1	25,2	34,5	105,3	20,2	32,9	53,1
Cari Transferler	0,3	0,3	0,4	0,4	1,3	0,4	0,3	0,7
Sermaye Hesabı	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Doğrudan Yatırımlar (Net)	1,1	1,2	2,1	3,4	7,8	3,1	2,0	5,0
Hisse Senetleri (Net)	0,6	0,2	1,8	0,9	3,5	-1,3	0,5	-0,8
Borç Senetleri ve Krediler	12,1	19,4	16,4	25,2	73,0	25,4	24,6	50,0
Borç Senetleri	4,4	5,2	6,0	3,2	18,8	10,9	6,4	17,3
Yurtiçi (Net)	1,4	3,2	4,0	2,4	10,9	6,6	5,1	11,7
Yurtdışı	3,0	2,0	2,0	0,9	7,9	4,3	1,3	5,6
Uzun Vadeli Krediler	7,4	10,1	8,7	12,5	38,7	10,9	12,6	23,4
Ticari Krediler	0,1	0,1	0,0	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	1,0	2,2	1,6	2,0	6,7	0,7	2,1	2,8
(IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankalar	0,9	1,3	2,2	3,2	7,6	2,5	2,9	5,4
Diğer Sektörler	5,5	6,5	4,8	7,2	24,0	7,7	7,5	15,2
Kısa Vadeli Krediler (Net)	0,3	4,0	1,7	9,4	15,5	3,7	5,6	9,2
Ticari Krediler	-0,2	0,6	-0,5	2,1	2,0	-0,4	1,7	1,3
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankalar	0,2	3,1	1,8	6,9	12,0	3,6	2,9	6,5
Diğer Sektörler	0,3	0,4	0,4	0,4	1,4	0,5	1,0	1,4
Mevduatlar (Net)	4,9	4,5	2,5	1,8	13,8	-5,8	1,2	-4,6
Diğer Yükümlülükler	0,0	0,2	0,3	0,0	0,5	0,0	0,2	0,2
Net Hata ve Noksan	0,7	-1,8	3,4	2,3	4,7	3,5	5,7	9,2
Bankalar Efektif ve Mevduatı 2/	2,6	5,5	0,8	4,7	13,6	-1,2	4,3	3,1
Rezer Varlıklar 2/	-0,9	-5,2	-2,4	-4,3	-12,8	-3,9	-5,8	-9,8

Kaynak: TCMB.

1/ Bankaların Döviz Varlıkları hariç

2/- artışa işaret etmektedir.

Ödemeler Dengesi Borç Yaratıcı ve Borç Yaratmayan Akımlar
(milyar ABD doları)

	2010				2010	2011		2011
	I	II	III	IV		I	II	
A) Cari İşlemler Dengesi	-9,5	-10,7	-10,4	-17,0	-47,7	-21,9	-23,4	-45,3
B) Sermaye ve Finans Hesapları	8,8	12,5	7,0	14,7	43,0	18,5	17,7	36,2
Sermaye Hesabı	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Finans Hesapları	8,8	12,5	7,0	14,7	43,1	18,5	17,7	36,2
Varlıklar	2,2	4,5	-4,3	-0,4	2,1	8,9	5,5	14,4
Doğrudan Yatırımlar	-0,4	-0,5	-0,3	-0,2	-1,5	-0,9	-0,4	-1,3
Portföy Yatırımları	-0,8	1,0	-2,6	-1,1	-3,5	0,7	1,8	2,6
Diğer Yatırımlar	3,4	4,0	-1,4	1,0	7,0	9,1	4,0	13,2
Yükümlülükler	7,5	13,1	13,7	19,4	53,8	13,4	18,1	31,5
Borç Yaratmayan İşlemler	2,1	1,9	4,4	4,5	12,9	2,8	3,0	5,9
Doğrudan Yatırımlar 1/	1,5	1,5	2,4	3,6	9,0	4,1	2,3	6,4
Portföy Yatırımları/Hisse Senetleri	0,6	0,2	1,8	0,9	3,5	-1,3	0,5	-0,8
Diğer Yatırımlar/Diğer Yükümlülükler 2/	0,0	0,2	0,3	0,0	0,5	0,0	0,2	0,2
Borç Yaratıcı İşlemler	5,4	11,2	9,3	15,0	40,9	10,6	15,1	25,7
Portföy Yatırımları/Borç Senetleri	3,0	4,0	6,0	3,2	16,1	9,9	5,7	15,6
Ticari Krediler	-0,2	0,6	-0,5	2,2	2,1	-0,5	1,7	1,2
Krediler	-2,3	2,2	1,3	7,7	8,8	7,0	6,4	13,4
Mevduatlar	4,9	4,5	2,5	1,8	13,8	-5,8	1,2	-4,6
Diğer Yatırımlar/Diğer Yükümlülükler 2/	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rezerv Varlıklar	-0,9	-5,2	-2,4	-4,3	-12,8	-3,9	-5,8	-9,8
C) Net Hata ve Noksan	0,7	-1,8	3,4	2,3	4,7	3,5	5,7	9,2

Kaynak: TCMB.

1/ Doğrudan Yatırımlar içerisinde yer alan "Diğer Sermaye", Borç Yaratıcı İşlemler altındaki Krediler kaleminde gösterilmektedir.

2/ Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından 2009 Ağustos ve Eylül aylarında IMF üyesi ülkelere, Fon'daki kotalarına paralel olarak SDR tahsisatı yapılmıştır. Buna göre, Türkiye'ye tahsis edilen SDR karşılığı 1.497 milyon ABD doları, ödemeler dengesi istatistiklerinde "Finans Hesapları" altında "Diğer Yatırımlar / Diğer Yükümlülükler" ve "Rezerv Varlıklar / Resmi Rezervler / Döviz Varlıkları" kalemleri altında kaydedilmiştir.

Uluslararası Yatırım Pozisyonu (milyar ABD doları)

	2007	2008	2009	2010	2011(*)	
					I	II
Uluslararası Yatırım Pozisyonu, net	-314,9	-201,5	-278,7	-362,6	-380,8	-374,5
Varlıklar	167,4	184,2	178,0	180,0	179,5	183,0
Yurt dışında doğrudan yatırımlar	12,2	17,8	22,3	21,6	22,5	22,9
Portföy yatırımları	2,0	2,0	1,9	2,3	2,3	2,0
Hisse senetleri	0,1	0,1	0,2	0,4	0,4	0,3
Borç senetleri	1,9	1,9	1,7	1,9	1,9	1,7
Diğer yatırımlar	76,7	90,1	79,0	70,2	62,6	58,8
Ticari krediler	10,3	8,6	9,3	10,7	10,9	11,0
Krediler	1,8	2,4	2,7	2,7	3,1	3,0
Efektif ve Mevduatlar	62,3	76,9	64,6	54,3	46,2	42,2
Bankalar	31,8	43,7	37,1	22,7	24,8	20,7
Yabancı para	31,8	40,4	34,4	20,2	21,6	16,6
Türk lirası	n.a.	3,4	2,7	2,5	3,2	4,1
Diğer sektörler	30,5	33,2	27,5	31,5	21,4	21,4
Diğer varlıklar	2,3	2,3	2,4	2,5	2,5	2,6
Merkez Bankası	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Genel Hükümet	0,8	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1
Rezerv varlıklar	76,4	74,2	74,8	86,0	92,2	99,4
Parasal altın	3,1	3,2	4,1	5,3	5,4	5,6
Özel Çekiş Hakları	0,1	0,0	1,5	1,5	1,5	1,6
IMF nezdinde rezerv varlıklar	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Yabancı Para	73,1	70,8	69,0	79,1	85,1	92,0
Döviz varlıkları ve mevduatlar	5,4	4,1	5,1	7,8	9,7	7,9
Menkul kıymetler	67,7	66,8	63,9	71,3	75,4	84,1
Yükümlülükler	482,3	385,7	456,7	542,6	560,4	557,5
Yurt içinde doğrudan yatırımlar (*)	154,0	80,2	143,6	185,8	190,7	176,9
Portföy yatırımları	120,6	68,8	91,2	118,4	125,9	127,3
Hisse senetleri	64,2	23,2	47,2	61,5	57,9	55,2
Borç senetleri	56,4	45,6	43,9	56,9	68,0	72,1
Bono ve tahviller	56,4	45,6	43,9	56,9	68,0	72,1
Genel Hükümet	56,4	45,6	43,9	55,5	65,7	68,3
Yurt içi	32,2	20,4	21,1	32,7	38,7	42,0
Yurt dışı	24,3	25,2	22,9	22,8	27,0	26,3
Bankalar	0,0	0,0	0,0	1,1	2,1	3,5
Diğer Sektörler	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2
Diğer yatırımlar	207,6	236,6	222,0	238,4	243,8	253,4
Ticari krediler	21,5	22,6	21,6	23,4	23,2	25,1
Diğer sektörler	21,5	22,6	21,6	23,4	23,2	25,1
Uzun vade	0,4	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5
Kısa vade	21,1	22,0	21,1	22,8	22,7	24,6
Krediler	159,5	182,0	166,0	168,2	178,6	184,4
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
IMF kredileri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Diğer uzun vade	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kısa vade	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	30,1	33,5	34,7	36,0	36,6	37,6
Uzun vade	30,1	33,5	34,7	36,0	36,6	37,6
Kısa vade	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankalar	39,1	40,1	35,4	47,4	53,1	56,8
Uzun vade	31,5	30,6	29,1	29,3	31,0	31,7
Kısa vade	7,5	9,5	6,3	18,1	22,1	25,0
Diğer sektörler	90,4	108,5	95,9	84,9	88,9	90,1
Uzun vade	88,9	106,7	94,9	82,6	86,2	86,5
Kısa vade	1,4	1,8	1,0	2,3	2,7	3,6
Mevduatlar	26,6	32,0	32,8	45,3	40,5	42,3
Merkez Bankası	15,8	14,1	13,3	11,8	12,3	12,1
Bankalar	10,8	17,9	19,5	33,5	28,2	30,2
Yabancı para	7,0	10,0	10,8	15,9	15,6	19,4
Türk lirası	3,8	7,9	8,8	17,6	12,6	10,7
Diğer yükümlülükler (**)	0,0	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5

Kaynak: TCMB

(*) Gösterge niteliğindeki aylık yurt içi doğrudan yatırım stokları yıl sonu verilerinin piyasa fiyatları ve kur değişimleri dikkate alınarak yeniden değerlendirilmesi ve ödemeler dengesi istatistiklerinde yer alan akım verilerinin ilave edilmesiyle hesaplanmaktadır.

(**) Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından Türkiye'ye tahsis edilen tutarlar bu kalemde yer almaktadır.